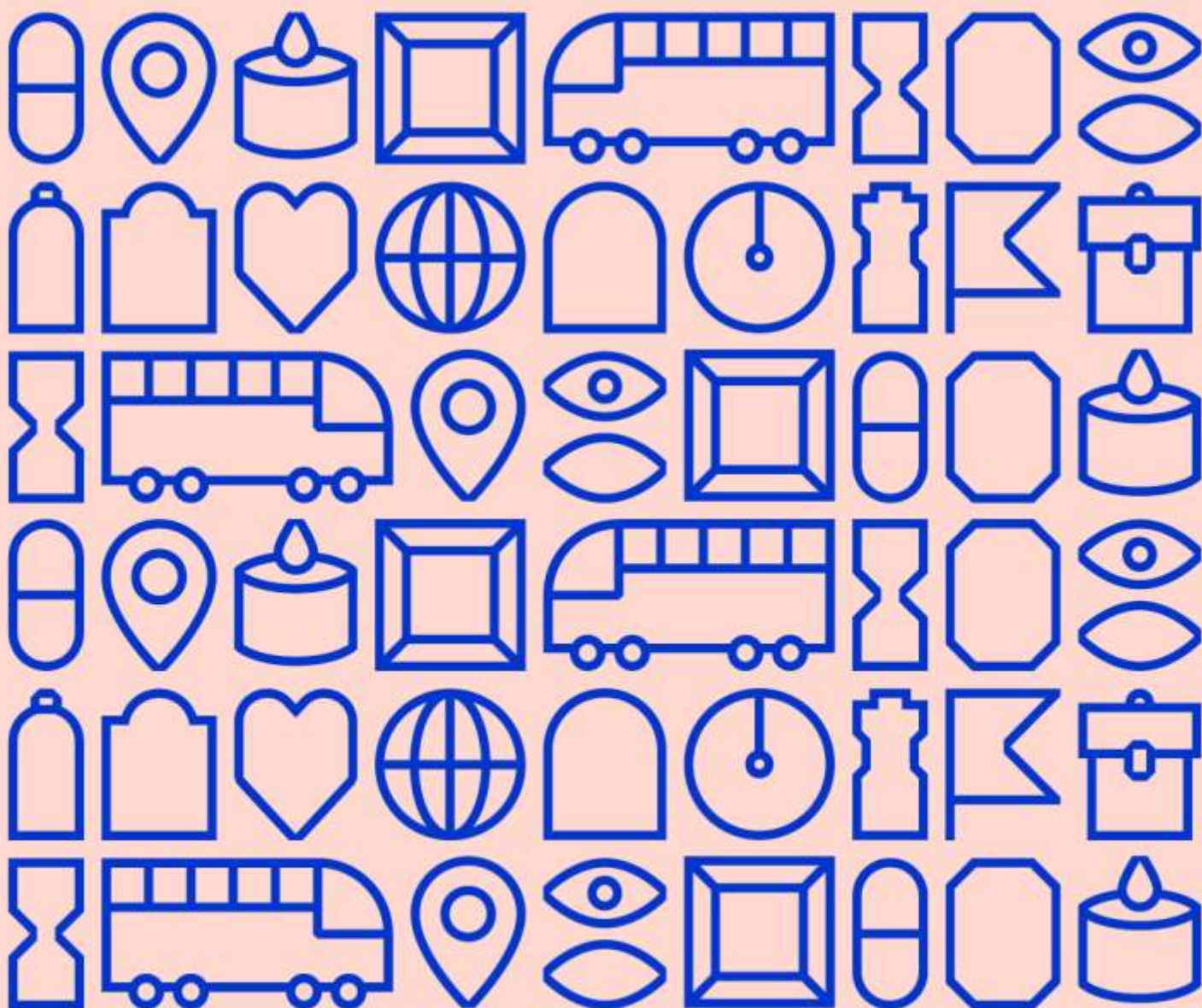

Pápai Református Kollégium és Ótemplom

KORA ÚJKORI ÉS 19. SZÁZADI MAGYAR TÖRTÉNELEM

Pápai Református Kollégium és Ótemplom

KORA ÚJKORI ÉS 19. SZÁZADI MAGYAR TÖRTÉNELEM

„Jöjj el, lásd meg, éld át!”

BUDAPEST, 2024

Tartalom

1. Bevezető.....	2
2. Előkészítő óravázlat.....	4
3. Helyszíni feladatok	15
a. Nyomkeresés az Ótemplomban / a Pannonia Reformata Múzeumban.....	15
b. Képes krónika	17
c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba	18
d. Drámapedagógia.....	24
4. Tanórai utófeldolgozás.....	25
5. Forrásjegyzék.....	27
6. Melléklet.....	31
Helyszíni feladatok	32
Nyomkeresés	32
Képes krónika	34
Helyszíni kvíz / Tudáspróba	38
Drámapedagógia	43
Tanórai utófeldolgozás.....	51

1. Bevezető

Mit kell tudni a programról?

A Nemzeti Emlékezetpedagógiai Program (NEP) azért jött létre, hogy lehetőséget nyújtson a köznevelésben tanuló diákok számára Magyarország nemzeti és történelmi emlékhelyeinek megismerésére. Az egyes emlékhelyekre kidolgozott programok szerint a résztvevő osztályok előbb tanórai keretek között felkészülnek az adott emlékhely történetéből, majd egynapos látogatást tesznek az emlékhelyre. A látogatás során – a program részeként kidolgozott – helyben elvégezhető feladatok megoldásával (pl. nyomkeresés, képes krónika stb.), élményt adó módon ismerik meg az adott emlékhely jelentőségét. A kirándulás után ismét tanórai keretek között tudják az elkészített projektfeladataikat bemutatni, illetve az emlékhely témájában készített, érettségi típusú feladatok megoldásával a megszerzett tudásuk is ellenőrizhető. Az egyes emlékhelyekhez készített programcsomagok jól illeszkednek az iskolai tantervi követelményekhez, így kiválóan alkalmasak a törzsanyag kiegészítésére, elmélyítésére, mélységelvű témafeldolgozásra.

A program részei, lebonyolítása

Előzetes felkészülés (1-2 tanóra): a NEP oldaláról letölthetők az előzetes felkészülés anyagai: a felkészítő óra óraterve, valamint a hozzá mellékelt ppt. Ezt a történelemtanár kollégák maguk tudják megtartani tanórai keretek között. Miután feldolgozták a szakmai-tartalmi kérdéseket, érdemes a helyszínen elvégzendő feladatokat is átbeszélni, valamint megalakítani a leendő csoportokat.

Látogatás az emlékhelyen (1 napos kirándulás): amennyiben egy múzeum vagy más intézmény működteti az emlékhelyet, úgy szükséges előtte egyeztetni az intézménnyel. A programban résztvevő helyszínek már ismerik a NEP-et, így szükség esetén tudnak segíteni. A megérkezés után az első feladat a „nyomkeresés”, amelynek során a diákok csoportosan, a program részeként megadott térképvázlat és a hozzá tartozó feladványok segítségével kutatják végig az emlékhelyet. Második feladatként célszerű a „képes krónikát” elkészíteni (párhuzamosan a nyomkereséssel) – ennek során a csoportokba szerveződött diákok az emlékhely előre megadott legfontosabb, legszebb részeit felkeresik, és egy-egy kis videóban némi magyarázattal megörökítik. Később ezt egységes videóvá szerkesztik, amelyet majd a látogatást követő tanórán tudnak bemutatni. Ezek után következhet a „tudáspróba”, azaz egy klasszikus tesztes kvízsor. Ennek megoldása jól összegzi, illetve átismétli az emlékhely fontos tudnivalóit. Az igazán lelkes csoportok negyedik részként drámapedagógiai feladatot is megoldhatnak, amely szintén azt a célt szolgálja, hogy minél inkább átélhető legyen az emlékhely története – a feladatot akár már a felkészítő órán ki lehet osztani, hogy minél jobban föl tudjanak rá készülni a csoportok. A program keretében megadott feladatok mellett természetesen igénybe lehet venni az adott emlékhely tárlatvezetését vagy múzeumpedagógiai foglalkozását, ugyanakkor mindez adott esetben már meghaladhatja az optimális 3-4 órás időkeretet.

Utólagos feldolgozás (1-2 tanóra): a látogatást követő történelemóra(ko)n az egyes csapatok be tudják mutatni a helyszínen fölvetett videóikból összevágott „képes krónikákat”, melyet

a tanárkollégák és az osztály többi tagja is értékelhet. Ezek után pedig immár tantermi kerek között lehet megoldani az emlékhellyel kapcsolatos ismereteket és kompetenciákat elváró érettségi típusú feladatokat, mintegy a program zárásaként.

Intézményismertető

Ez a történelmi emlékhely egyszerre állít emléket az 1531 óta működő Pápai Református Kollégiumnak, valamint az 1783-ban II. József türelmi rendelete alapján épített református Ótemplomnak. A Pápai Református Kollégium egy majd 500 éves múltra visszatekintő iskola, amely évszázadokon át a magyarországi reformáció egyik szellemi műhelye volt.

A Pápai Református Kollégium szervezeti felépítése ma már jóval bonyolultabb, mint a korábbi történelmi korokban. Nem egy intézmény valójában, hanem azoknak az intézményeknek az összefoglaló megnevezése, amelyek a régi kollégiumból eredeztethetőek, de önálló jogi személyként önálló gazdálkodást folytatnak. A Pápai Református Kollégium diákjai egykor az elemi iskolától a felsőfokú végzettség megszerzéséig tanulhattak. Ma ezeket az oktatási funkciókat a Pápai Református Teológiai Akadémia, a Pápai Református Kollégium Gimnáziuma és Művészeti Szakgimnáziuma és a Pápai Református Kollégium Tánc-Lánc Művészeti Iskolája (külön-külön) látja el.

A történelmi emlékhely megnevezés nem a mai oktatási intézményekre, hanem az egykori Pápai Református Kollégiumra vonatkozik, amelynek hagyatékát (pl. Régiségtárát vagy egykori könyvtárát) a Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei (DRETGY) kezelik. A tanulmányi kirándulásnak tehát a DRETGY részintézményei adnak otthont, amelyek elkülönülnek az egykori kollégium oktatási utódintézményeitől.

Általános tudnivalók

A Pápai Református Kollégium és Ótemplom történelmi bemutatása a Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei – Pannonia Reformata Múzeum, illetve a DRETGY – Könyvtár tereiben történik. A tanulmányi kirándulás térbeliség szempontjából három nagy egységre tagolódik. A program során a diákok meglátogatják a Fő utcában található Ótemplomot, majd tesznek egy rövid sétát a barokk belvárosban, és ennek során megtekintik azokat az épületeket, amelyek a Kollégium és a pápai református közösség történetében fontos szereppel bírnak. A kirándulás második nagy egységéül szolgáló „történelmi séta” főbb helyszíneiről a 2. feladathoz csatolt térkép ad ismertetőt. A történelmi séta végén a tanulmányi kirándulás résztvevői megérkeznek a Pápai Református Kollégium Gimnáziuma és Művészeti Szakgimnáziuma Március 15. téren álló épületébe, ahol ma a DRETGY Könyvtára működik. Itt található az „Én középszerű ember nem leszek” címet viselő kiállítás, amely Petőfi Sándor diákéletéről szól (4. feladat). A 25 kérdésből álló tesztben (3. feladat) valamennyi helyszínhez kapcsolódnak kérdések.

A program menetét a DRETGY – Pannonia Reformata Múzeum és Könyvtár munkatársai koordinálják. A történelmi séta az ő szakértő vezetésük mellett zajlik. Az Ótemplomban és a Petőfi-kiállításon ők segítik a diákcsoportokat abban, hogy felfedezhessék a tárlatot és megszerezzék a feladatok megoldásához szükséges ismereteket.

2. Előkészítő óravázlat

Ajánlott korosztály és tananyag: 10. évfolyam; *A reformáció és a katolikus megújulás Magyarországon* vagy *A reformkori művelődés, kultúra* kerettantervi témák. (A tanulmányi kirándulást célszerűbb az utóbbi kerettantervi témához illeszkedve megrendezni, mert így a diákok rendelkeznek már azokkal az ismeretekkel is, amelyek a reformációhoz, ellenreformációhoz vagy éppen II. József valláspolitikájához kapcsolódnak.)

Ajánlott időtartam: Előkészítés: 1 vagy 2 tanóra; feladatok a helyszínen: 3-5 óra; lezárás: 1 tanóra.

Munkamódszer és segédanyag: Tanári előadás ppt prezentációval; tanári ismétlő kérdések; helyszíni csoportos és egyéni feladatok; egyéni ellenőrző feladatok.

Előkészítő óra

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>Pápa, a „Dunántúl Athénje”</p> <ul style="list-style-type: none"> Az elnevezés a dualizmus korában honosodott meg. A magyarországi reformáció egyik legfontosabb szellemi központja; 1531-ben alapított kollégiumával, nyomdájával kulcsszerepet játszik a protestáns tanok magyarországi terjedésében. (<i>Sárospatakkal azonos évben, Debrecent megelőzve!</i>) A pápai Ótemplom külsőségeiben megőrizte a „türelmi rendelet” protestáns templomok sajátosságait. Az Ótemplomban megtekinthető gyűjtemény betekintést ad az elmúlt évszázadok református közösségeinek mindennapjaiba; megmutatja, hogyan éltek a régi századokban az „egyszerű emberek”. A Kollégium kiemelkedő oktatóinak és később híressé váló tanulóinak köszönhetően nagyon fontos szerepet játszott a	<p>Hol (melyik tájegységen belül / melyik vármegyében) található Pápa városa?</p>	<p>1. dia: Három kép, amely Pápa református kötődésű kulturális emlékeit mutatja be. A középső képen a Református Kollégium Gimnáziuma szerepel, egyik oldalról az Ótemplom belseje, a másik oldalról pedig a külseje jelenik meg.</p> <p>2. dia: Egy térkép, amely megmutatja Pápa helyét Magyarországon.</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>magyar kultúra fejlődésében; 1841–42 során itt tanult Petőfi Sándor, akinek költővé érésében meghatározó szerepet játszott a Pápán töltött esztendő.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A Kollégium által megőrzött források betekintést adnak az ifjú Petőfi gondolkodásába és számos érdekes adalékkal árnyalják a kiváló költő személyiségét.		
<p>Pápa helyzete a 16. századi Magyarországon</p> <ul style="list-style-type: none"> • a középkor végén virágzó mezőváros, kereskedelmi és kulturális központ, nyugat-európai egyetemeken tanuló diákság • Buda elestével, a török Hódoltság kialakítása után Pápán erődítési munkálatok, a végvárrendszer részévé vált. • <i>A tizenötéves háború alatt kétszer gazdát cserélt (1594; 1597), majd átmeneti török megszállás az 1683-as Bécs elleni hadjárat idején.</i>	<p>Milyen földrajzi adottságoknak köszönhető Pápa mezővárosa a felvirágzását?</p> <p>A török háborúk mely időszakában került a pápai végvár az oszmán hódítók középpontjába?</p> <p><i>(A feltett kérdések megválaszolásához a diákok használják a Történelmi atlasz térképeit!)</i></p>	<p>3. dia: Metszet Pápa 1597-es visszafoglalásáról a tizenötéves háború idején.</p>
<p>Reformáció és ellenreformáció Pápán a kora újkorban (1531–1783)</p> <ul style="list-style-type: none"> • A mohácsi csata után felgyorsult Magyarországon a protestáns tanok terjedése. • Pápán az Egri csillagokból is ismert enyingi Török Bálint befolyására áttérés, 1531-ben kollégiumalapítás.	<p>Miért függhetett össze a protestáns tanok gyors magyarországi terjedése a mohácsi tragikus csatavesztéssel? Mikorra datálható és kinek a fellépéséhez köthető a reformáció kezdete?</p> <p>Milyen újítást hoztak Luther tanai a katolikus hitgyakorlathoz képest? Milyen új, Lutherétől is eltérő tanokat fogalmazott meg Kálvin János?</p>	<p>4. dia: A reformáció jelentős alakjai Pápán: Sztárai Mihály és Huszár Gál. Egy emlékoszlop, amely a két reformátor emléke előtt tisztelgő. A dián ezenfelül látható egy kép a Heidelbergi Káté egy, Pápán nyomtatott példányáról,</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<ul style="list-style-type: none"> A lutheránus Sztárai Mihály, majd a kálvinista Huszár Gál lelkészi tevékenysége. <i>(a Du-nántúl a két irányzat csak a 16. század végén vált szét)</i> Huszár Gál fia, Dávid nyomdát hozott létre; a református egyház hittételeit tartalmazó Heidelbergi Kátét (1563) itt nyomtatták ki először magyarul 1577-ben.	Milyen hatást gyakorolt a protestáns tanok terjedése a művelődésre és a kultúrára? <i>(itt az írni-olvasni tudók számának növekedése, illetőleg a nemzeti nyelvek fejlődése a két legfontosabb válaszlehetőség)</i>	valamint az 1577-ben kinyomtatott Káté egyik oldaláról.
<p>A Pápai Református Kollégium virágzása a 16–17. században</p> <ul style="list-style-type: none"> „nemes iskola”, latinul illustris schola Az elemi oktatástól egészen a togatus diákokig, tehát a felsőoktatásig terjedt a képzés. A diákok életét szigorúan szabályozták az évszázadok során (Petőfiék idejében is!), az első törvények 1585-ben születtek meg. A törvények meghatározták a diákság napirendjét, kötelezettségeit, öltözködését, a kollégiumtól való távollét időbeli korlátjait, a kötelező latin nyelvhasználatot stb. <p>(A Pápai Kollégium törvényeit forrásszemelvények segítségével, az érettségi típusú feladatokon keresztül mutatjuk meg majd a program résztvevőinek.)</p>	Pápán kívül hol jöttek létre még protestáns kollégiumok és nyomdák a 16. századi Magyarországon? <i>(A kérdés megválaszolásához a Történelmi Atlasz is felhasználható!)</i> Hogyan reagált a Katolikus Egyház a protestantizmus 16. századi terjedésére? Hogyan reagáltak a katolikus Habsburg uralkodók arra, hogy alattvalóik a 16. században tömegesen tértek át a protestáns hitre?	5. dia: Az 1585. évben megalkotott kollégiumi iskola-törvények címlapja, valamint egy sematikus ábra, ami bemutatja a korabeli oktatás szintjeit, szemléltetve a diákoknak, hogy az egyes képzési szintek milyen életkorokhoz kapcsolódtak és milyen iskolatípussal vethetők össze
A kollégium és a pápai református gyülekezet a 17–18. század során	Melyik európai országokban torkollott véres küzdelembe a katolikus uralkodók és a	6. dia: Tabló a Kollégium történetének Ruszek közhöz

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>állandó küzdelmet folytatott az ellenreformációs törekvésekkel szemben.</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Az 1620-as években, az enyingi Török család kihalása után a katolikus Esterházyak kezére került Pápa.</i> Közösségi erőfeszítés a fennmaradásért; 1660-as években új kollégiumépület (a Ruszek közben). Ennek az udvarán állt az eperfa, ami a kollégium szimbólumává vált. A protestáns gályarabok perében a pápai illetőségű Séllyei István dunántúli püspököt és Kocsi Csergő Bálint kollégiumi tanárt is elítélték. Katolikus térnyerés elősegítése: a földbirtokosok szerzetesrendeket hívtak be, elkobozták a reformátusok javait és lakosságcserét hajtottak végre → reformátusokat űztek el, és katolikusokat hívtak be. Több földesúri kezdeményezés után 1752-ben ezt már maga Mária Terézia hajtotta végre. → Az 1752-es királyi parancslevél megszüntette a protestánsok szabad vallásgyakorlatát Pápán. Elkobozták tőlük templomukat és a kollégium épületét. Mária Terézia ugyanakkor a közeli Adásztevel községben engedélyezte a református vallás gyakorlását, így Pápa református közössége itt telepedett le.	<p>protestáns hitre térő alattvalók ellentéte? Mikor került sor ezekre a konfliktusokra? Melyik nagy európai háború hátterében húzódott meg a katolikus-protestáns ellentét?</p> <p>Kik voltak a magyarországi ellenreformáció fontos alakjai? Milyen különbség állapítható meg Pázmány Péter fellépése és I. Lipót rekatolizációs politikája között?</p> <p>Miért válhatott egyre erőszakosabbá a Habsburgok ellenreformációs politikája, a török ellen aratott sikerekkel párhuzamosan?</p> <p>Miért kényszerültek rá a Habsburgok a 17. század első felében, hogy toleránsabban viszonyuljanak a magyar protestánsokhoz? Milyen jogokat biztosítottak az uralkodók a protestánsok számára?</p>	<p>kapcsolódó (17–18. századi) időszakból. Fénykép a Ruszek köz mai állapotáról. Kép az egykori Kollégium helyén álló Ruszek köz épületről, valamint a ház falán található emléktábláról. A kollégiumot jelképező eperfa ábrázolása egy 1843-ból származó pecséten.</p> <p>7. dia: Korabeli metszet a protestáns gályarabok peréről; a gályarabságra emlékeztető emléktábla képe a „Refi” (Pápai Református Kollégium Gimnáziuma és Művészeti Szakgimnáziuma) faláról.</p> <p>8. dia: Google-térkép, amely megmutatja a Pápa és Adásztevel közötti távolságot.</p> <p>9. dia: Tabló Adásztevelről: középen az 1753-ban épült adászteveli református templom látható. Két oldalról a Pannonia</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>→ az „adászteveli száműzetés” időszaka (1752-83)</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Adásztevelen református templom épült, és egy, a kollégiumnál alacsonyabb szinten oktató iskola (ún. grammatikai iskola) működött.</i>		Reformata Múzeumban megtekinthető adászteveli klenódiумok, alul középen pedig az adászteveli gyülekezet pecsétje.
<p>A pápai református közösség helyzete a türelmi rendelet után</p> <ul style="list-style-type: none"> • II. József 1781-ben türelmi rendelettel biztosította a protestánsok vallásgyakorláshoz való jogát. • Az uralkodói rendeletet 1783-ban érvényesítették Pápán; közösségi összefogásból templomot építettek (Ótemplom), ahol a hagyomány szerint 1784 karácsonyán tartottak először istentiszteletet. • A kollégium újabb virágkora, az 1790-es években új épületet kapott a mai Petőfi utcában (ún. Ókollégium). <p>Az Ótemplommal egy időben épült a katolikus Nagytemplom, az Esterházy család támogatásával → a hagyomány szerint Sopronból kellett mesterembereket hozatni az „Ótemplom” megépítéséhez, mert a pápai mesterek a katolikus templomon dolgoztak.</p>	<p>Felvilágosult abszolutista uralkodóként miként vélekedett II. József a vallásról? A türelmi rendeleten kívül milyen egyéb vallási tárgyú rendelet kapcsolódott II. Józsefhez? Mit tartalmazott II. József türelmi rendelete? Egyenlőséget teremtett-e a katolikusok és protestánsok között Magyarországon?</p>	<p>10. dia: II. József egész alakos portréja és az 1781-ben kiadott türelmi rendelet.</p> <p>11. dia: Az Ótemplom és a katolikus Nagytemplom összevetése. A bal alsó kép azt hivatott ábrázolni, hogy az Ótemplom az utcáról alig volt látható.</p>
<p>A pápai Ótemplom</p> <ul style="list-style-type: none"> • Késő barokk-copf stílusban épült fel.	<p>Milyen előírások szerepeltek a protestáns templomokra vonatkozóan II. József türelmi rendeletében? <i>(Soroljuk fel ezeket a pápai</i></p>	<p>12. dia: Tabló három képpel, amelyek az Ótemplom fontosabb részleteit</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<ul style="list-style-type: none"> • 1784 karácsonyán tartottak itt először istentiszteletet. • A történelmi Magyarországon kevés olyan „türelmi rendelet” református templom maradt fenn, amely megőrizte eredeti, 18. század végi külsejét; ezek egyike a pápai Ótemplom. <i>(Győrben az evangélikus Ótemplom ilyen még pl.)</i> • Nincs harangtorony, a templom ajtaja nem az utcára nyílik. • Az Ótemplom puritán belső berendezése megfelel a református előírásoknak. <i>(Az Ótemplom vázlatos bemutatásánál érdemes beszélni arról, hogy a református templomokban tiltott az emberábrázolás!)</i> • Az Ótemplom eredeti alakban, hitelesen mutatja be a 18. század végi protestáns vallásgyakorlatot; eredeti a templom padlója és a bútorzat döntő többsége (pl. szószék, padsorok, Mózes-pad, az 1830-as évekből származó keresztelőmedence). • Az Ótemplomot a gyülekezet 1941-ig használta, ebben az évben „átköltözött” a mai Március 15-e téren álló „Újtemplomba”.	<p><i>Ótemplom példáján keresztül, a 10. ábra segítségével!)</i></p> <p>Milyen státussal bírtak a protestánsok a II. József korabeli Magyarországon, a türelmi rendelet templomokra vonatkozó előírásai alapján?</p> <p>Milyen előírások szerint rendezik be a reformátusok a templom belső tereit? <i>Vizsgáljuk meg ezt a 11. ábra segítségével! Milyen üzenete, mondanivalója lehet ennek a berendezési módnak?</i></p> <p>Milyen főbb különbségeket állapíthatunk meg a katolikus és a református templomok belső terei között?</p>	<p>mutatják meg (kilátás a szószékről és a szószék irányában; karzatrészlet).</p> <p>13. dia: A Pannonia Reformata Múzeum belső alaprajza, benne jól láthatóan elkülönítve az Ótemplom épülete. Az alaprajz azt is jól érzékelteti, milyen távol esik a templom az utcafronttól. Ezenkívül apróbb bélyegképeken jelenjenek meg a templombelső fontosabb elemei (pl. Mózes-pad; úrasztala; keresztelőmedence), amelyeket a prezentációt végző tanár megemlít.</p>
<p>A Pannonia Reformata Múzeum</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>A Pannonia Reformata Múzeum a Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos</i>	<p>Milyen tárgyi kellékei lehetnek egy református istentiszteletnek?</p>	<p>14. dia: Kép a Pannonia Reformata múzeum két fő terméről: az Ótemp-</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p><i>Gyűjteményeinek részét képezi. A DRETGY-hez tartozik egy Könyvtár és egy Levéltár is. Az előbbi Könyvtár tartja fenn azt a Petőfi-kiállítást, amely a tanulmányi kirándulás harmadik helyszínéül szolgál.</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Az Ótemplom istentiszteletre használt földszinti részén kívül emeleti kiállítótér és Látványtár van itt. • Az emeleti kiállítótérben a látogatók a gyűjtemény tárgyai- nak segítségével és interaktív játékokon keresztül megismerhetik a református hit alapvető tanításait és a hagyományos református közösségek hitéletét • A Látványtárban megtekinthetők a református istentiszteletek főbb tárgyi kellékei és a református közösségek mindennapjaihoz kapcsolódó régi használati tárgyak. • A kollégium tanárai érméket, metszeteket, klenódiumokat gyűjtöttek. Kollégiumi szokás volt, hogy az itt végzett diákok adományt (leggyakrabban könyvet) ajándékoztak alma materüknek. Ezek a tárgyak képezték a Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményeinek alapját. • Klenódium: liturgiához használt kegytárgy a református egyházban • Markstein Károly 1884-ben egy óegyiptomi múmiát adott a	<p>Milyen mindennapi használati tárgyakon jelenhettek meg vallásos témájú ábrázolások a 16–19. század során?</p> <p>Mi alapján állapíthatjuk meg egy évszázadokkal ezelőtti használati tárgyról (pl. egy serlegről, tányérról vagy asztalterítőről), hogy vajon jó módú vagy szegény tulajdonostól származik?</p>	<p>lom karzatán található kiállításról, valamint a Látványtárról.</p> <p>15. dia: Kép Hori múmiájáról a kiállítóteremben.</p> <p>16. dia: Fénykép és újságcikk a Múzeum 1972. évi megnyitásáról.</p> <p>17. dia: Képek az Ótemplom 2017. évi felújítási munkálatairól.</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>kollégiumnak (<i>kairói kereskedőként fért hozzá a sírlelethez</i>), amely napjainkban is ki van állítva a Pannonia Reformata Múzeumban</p> <ul style="list-style-type: none"> • A Rákosi-korszakban a kollégiumot államosították, a gyűjtemény a református egyháznál maradt; a '60-as évek végétől rendszerezték és bővítették. • 1972. a múzeum hivatalos megnyitása; 2017. a reformáció 500. évfordulóján nagyszabású felújítási munkálatok történtek.		
<p>A pápai kollégium Petőfi idején</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1783 után a kollégium második virágkorát élte Mándi Márton István rektor irányítása alatt, új iskolaépület a mai Petőfi utcában. → <i>a reformkorban Pápa a „Dunántúl Athénje”</i> • A kollégium ismét az elemi szinttől egészen a felsőoktatásig oktatott. • A kollégium számos neves tudóst, művészt, politikust „nevelt ki” az elmúlt 200 esztendőben; Petőfi Sándorral egy időben ott tanult Jókai Mór és Orlai Petrich Soma is. • A kollégium nemcsak a mindennapos tanulás helyszíne volt: a diákok Képzőtársaságban saját verseiket és prózai műveiket adták elő, illetve bírálták egymás munkáit. • <i>A Képzőtársaságot 1841-ben Tarczy Lajos alapította.</i>	<p>Mikortól számítjuk a reformkor kezdetét Magyarországon? Kik voltak a reformkori politikai és irodalmi élet kiemelkedő alakjai?</p> <p>Milyen politikai és kulturális törekvéseket fogalmaztak meg a reformkorban?</p> <p>Kik és milyen módon járultak hozzá a magyar nyelv fejlesztéséhez és terjedéséhez a 19. század első felében?</p>	<p>18. dia: 19. századi metszetábrázolás az Ókollégium épületéről; emellett kisebb képen Mándi Márton István arcképe</p> <p>19. dia: Fénykép a kollégium híres diákjait felsoroló oszlopról, tábláról; apróbb képen megjelenik Petőfi, Jókai Mór és Orlai Petrich Soma.</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<ul style="list-style-type: none"> <i>A tudós tanárok könyveket írtak és adtak ki</i>		
<p>Petőfi Sándor élete a kollégiumba történő beiratkozásig</p> <ul style="list-style-type: none"> Petőfi Sándor 1823-ban született Kiskőrösön; gyermekkorában, különösen tanulói éve alatt folyamatosan „vándorolt”. Hat éves koráig Szabadszálláson élt, Kecskeméten kezdett el tanulni, majd 1831-ben Sárszentlőrincre került; 1833–35 között a pesti evangélikus gimnáziumban tanult, majd 1835-ben Aszódra került három évre. 1838 őszén a selmecbányai evangélikus líceumban kezdett el tanulni; itt gyengébben teljesített, apja ezért és fennálló anyagi nehézségei miatt nem támogatta, így Petőfi vándoréletbe kezdett. 1839 tavaszán a Pesti Magyar Színháznál dolgozott, majd Ostffyasszonyfára ment egy rokonához, ősszel pedig Sopronban beállt katonának. 1840 őszén egy hadgyakorlaton súlyosan megbetegedett, kórházba került, 1841 februárjában leszerelték. 1841 tavaszán már járt Pápán, unokatestvére, Orlai Petrich Soma megpróbálta rávenni arra, hogy iratkozzon be a kollégiumba; Petőfi ekkor még nem maradt, újabb vándorútra	<p>Melyek Petőfi Sándor pályafutásának legfontosabb állomásai?</p> <p>Kik voltak a szülei, milyen anyagi viszonyok között élt a család?</p> <p>Milyen vezetéknevvel látta meg Petőfi a napvilágot? Mit árul ez el a származásáról?</p> <p>Milyen szerepet töltött be az iskola a 200 évvel ezelőtt élt gyerekek életében? Miben tért el az iskoláztatás a ma ismert viszonyoktól?</p> <p>Milyen okból támogathatták a korabeli szülők gyermekeik iskoláztatását?</p> <p>Mi lehetett az oka annak, ha bizonyos családok igyekeztek a lehető legrövidebb ideig az iskolapadban tartani gyermekeiket?</p>	<p>20. dia: A történelmi Magyarország térképén megjelennek Petőfi Sándor életének főbb állomásai, a pápai tanulmányok előtt.</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<p>indult, és néhány hónapnyi nyomor és betegeskedés után visszatért Pápára.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Későbbi tanára, Tarczy Lajos segített megkezdeni tanulmányait; magántanári állást, ezzel szerény jövedelmet szerzett Petőfinek, és lehetőséget adott neki, hogy pótvizsgával pótoljon egy hiányzó bizonyítványt → Petőfi ezért is írta később naplójában azt, hogy mindent „a derék Tarczynak” köszönhet <p><i>(A pedagógus szabadon mérlegelheti, hogy az előkészítő órán Petőfi életútjának mekkora szeletét mutatja be. A vázlat és a diasorban található térkép lehetőséget ad arra, hogy Petőfi születésétől egészen a pápai tanulmányok megkezdéséig haladjon, de dönthet úgy is, hogy csupán a közvetlen előzményeket mondja el.)</i></p>		
<p>Petőfi tanulmányéve Pápán</p> <ul style="list-style-type: none"> • Petőfi az 1841–42-es tanévben tanult a kollégiumban – együtt Jókai Mórral és Orlai Petrich Somával. • <i>Orlai Petrich Soma „középszerű” tanulónak írta le Petőfit, a költő egyes tárgyakból a legkiválóbbak, másokból pedig a leggyengébbek között teljesített.</i> • Petőfi aktívan részt vett a Tarczy Lajos által létrehozott Képzőtársaságban, szavalt és verseket írt.	<p>Ki volt Jókai Mór?</p> <p>Milyen művészeti ágazatban alkotott Orlai Petrich Soma és mik a leghíresebb alkotásai?</p> <p>Mekkora hasonlóság vagy különbség fedezhető fel a Petőfi által hallgatott tárgyak és egy mai középiskolás tantárgyai között?</p>	<p>21. dia: Képek az „Én középszerű ember nem leszek” címet viselő Petőfi-kállításról.</p>

Tananyagvázlat	Tanári kérdések	Prezentáció
<ul style="list-style-type: none"> • Pápai tanulmányai idején, 1842 májusában jelent meg az Athenaeum című lap hasábjain első verse, a Borozó. • A költő itt vette fel születési neve (Petrovics) helyett a Petőfi Sándor művésznevet. <i>(A helyi hagyomány szerint a Tolvaj huszár volt az első verse, amit így írt alá.)</i> • <i>Mentora, Tarczy Lajos egy 1843-ban megjelenő kötetébe Petőfi két versét is beválogatta.</i> • Petőfi 1842 őszén folytatni akarta tanulmányait, de pénzhiány miatt ezt nem tudta megtenni; így ismét „vándorútra” ment.		22. dia: A feladatok 23. dia: A Pápai „Refi” mai épületének a képe záróképként

3. Helyszíni feladatok

Feladatok Pápán

Nyomkeresés

- Csoportokat alakítunk.
- A csoportok a Pannonia Reformata Múzeum kiállítási tárgyait fedezik fel Pápán egy térkép segítségével, és párosítják őket a meghatározásokkal.

Képes krónika (kisfilmkészítés)

- A csoportok a településen a telefonjukkal filmfelvételeket készítenek a kiemelt helyszínekről és magukról.
- Otthon ezt megvágják, zenét vágnak alá, feliratokat készítenek.
- A záró órán a kisfilmeket bemutatják.
- A Képes krónika feladathoz négy témalehetőség tartozik. A kirándulást vezető pedagógus szabadon eldöntheti, hogy a csoportokra bízta a témaválasztást (ebben az esetben előfordulhat, hogy bizonyos témákat nem választ ki senki), illetőleg kiosztja vagy kisorsolja a feladatokat.
- A Képes krónika feladatot a különböző csoportok a DRETGY egy-egy munkatársának szakértő vezetése mellett végzik el.
- A kisfilmeket (vagy a prospektust) a csoportok csak a kirándulás után tudják befejezni, ezért a munkák bemutatására már a záró órán kerül sor.

Tudáspróba

- A diákok egyénileg vagy csoportban kitöltenek egy 25 kérdésből álló feleletválasztós tesztet.

Drámajáték

- A diákok csoportokban egy-egy, a Pápai Református Kollégiumhoz kapcsolódó történelmi jelenetet elevenítenek fel.

a. Nyomkeresés az Ótemplomban/Pannonia Reformata Múzeumban

A diákok négy csoportba tömörülve megkeresik a Pannonia Reformata Múzeumban a rejtvényben körülírt kiállítási tárgyakat vagy berendezési tárgyakat. Ezt követően beazonosítják, hogy a mellékelt térképen hányas szám jelöli a megtalált tárgyat.

Előkészület: Érdeemes a négy csoportot előre (akár már az előkészítő órán) beosztani, amelyek azután az összes feladatot is együtt végzik el. Természetesen lehet négynél több vagy kevesebb csoportot is létrehozni, az ideális létszám 3-6 fő.

Segédanyag: Térkép és kitöltendő táblázat (a tanár számára megoldások is).

A helyszínen: A csoportok a helyszínen önállóan is mozoghatnak, de egy tárlatvezetés keretében is megoldhatják a feladatokat. Az a megoldás is alkalmazható, hogy az Ótemplomot

gondozó muzeológusok/múzeumpedagógusok egy rövid tárlatvezetést, tárlatismertetést tartanak, és ezután a diákok önállóan próbálják meg a rejtvényben elrejtett tárgyakat beazonosítani és elhelyezni a térképen. A feladat megoldása körülbelül 60-90 percet vesz igénybe.

Ellenőrzés: A megoldások segítségével helyben és szóban (közösen) a legérdekesebb, de időhiány esetén a táblázatokat beszedve írásban is megtörténhet.

Időkeret: A feladat megoldása tárlatvezetéssel együtt nagyjából másfél órát vesz igénybe.

A tanulói feladatlapot és a térképet ld. a Mellékletben.

Nyomkeresés – Megoldások

Leírás	Műtárgy neve	Sorszáma
Tóth Ferenc lelkészi szolgálata már 17 éve tartott, amikor a templomba kerültem. Pár csepp vízzel örök változást hozok az emberek életébe.	<i>Keresztelőmedence</i>	<i>10.</i>
Pálmafáról szakítottak le messze délen, de Pannóniában találtam meg igazi hivatásom. A legszentebb vacsorán szolgálhattam.	<i>Kókuszkehely</i>	<i>8.</i>
Névadóm kettéválasztotta a Vörös-tengert; én szimbolikusan egybekapcsolom a lelkészt a hívekkel.	<i>Mózes-pad</i>	<i>3.</i>
A 90-es számmal utalok a reformátusok himnuszára.	<i>Énekszám-kirakó tábla</i>	<i>4.</i>
Csillaggal vagy tulipánnal faragottan megtalálhatsz, hogyha neked állítottak, bizony soha meg nem láthatsz.	<i>Fejfa</i>	<i>1.</i>
Magasabbra emeltem az embereket, pedig szörnyű vétkük miatt mélyre kellett volna süllyedniük.	<i>Szégyenkő</i>	<i>7.</i>
Valós arcunkat e falak között meg nem láthatod; tizenketten fordulunk a tanítás napfénye felé.	<i>Napraforgós úrasztali terítő</i>	<i>9.</i>
Ugyan nem az eredeti első vagyok, de minden, ami bennem rejlik, hamisítatlan. Engem megnyitva ismerhető meg az igaz szó.	<i>Vizsolyi Biblia (reprint változata)</i>	<i>6.</i>
Isten igéjét hallgatva magamból tápláltam gyermekeimet.	<i>Szószékkorona (a flait saját vérével etető pelikánnal)</i>	<i>5.</i>
Egy sort lapjaimról a lépcsőnél megtalálász. Pápán került nyomdagépbe a magyar fordítás.	<i>Heidelbergi káté (eredeti, 1577-es kiadása)</i>	<i>2.</i>

b. Képes krónika

A diákok csoportokban a telefonjuk segítségével filmfelvételeket készítenek, amelyekből később, otthon pár perces kisfilmet vágnak össze. Ha nem tudnak vagy nem szeretnének kisfilmet csinálni, készítsenek helyben fényképeket és ezekből állítsanak össze egy prospektust. A prospektust Word formátumban, de prezentációként (PowerPoint, Canva vagy akár Prezi segítségével) is elkészíthetik.

Előkészület: A Képes krónika feladathoz négy témalehetőség tartozik. A kirándulást vezető pedagógus szabadon eldöntheti, hogy a csoportokra bízva a témaválasztást (ebben az esetben előfordulhat, hogy bizonyos témákat nem választ ki senki), illetőleg kiosztja vagy kisorsolja a feladatokat.

A Képes krónika feladatot célszerű már az előkészítő órán kiosztani a diákoknak, hogy legyen idejük gondolkodásra, ötletelésre. Ebben az esetben a diasor segítségével megtartott előadásból is tudatosan ki tudják szűrni a hasznos információt.

Segédanyag: Feladatlap. Abban az esetben, ha a diákok szabadon választhatnak témát, a dokumentumban szereplő kétoldalas feladatléírás minden csoportnak kiosztható. Ha a témákat a pedagógus osztja vagy sorsolja ki, a segédanyagként szolgáló feladatlapot annyiban kell módosítani, hogy az A)-D) témaváltozatokat külön lapokra szerkesztjük, és mind-egyiken feltüntetjük az instrukciókat. A csoportok egy térképet is kapnak, amelyen feltüntetjük azokat a helyszíneket, ahol (témától függően) érdemes ezt forgatniuk.

A helyszínen: Vannak témalehetőségek, amelyek egyetlen helyszínhez kapcsolódnak (pl. a B) és C) téma), míg más alternatívák esetében a film elkészítéséhez több helyszínen is érdemes forgatni (pl. az A) és D) témák).

A Képes krónika feladatot a különböző csoportok a DRETGY egy-egy munkatársának szakértő vezetése mellett végzik el. A szükséges tárlatvezetésen túl a csoportokat kísérő helyi szakemberek adnak majd választ a csoport tagjaiban felmerülő kérdésekre (pl. melyik helyszínen érdemes többet időzniük; miről érdemes beszélniük a filmen; milyen választ adhatnak a feladatléírásban megadott kérdésekre).

Ellenőrzés: A kisfilmeket (vagy a prospektust) a csoportok csak a kirándulás után tudják befejezni, ezért a munkák bemutatására már a záró órán kerül sor. Mivel egyedi alkotásokról van szó, a feladathoz nem tartozik egységes feladatlap. A szóbeli értékelésnél érdemes figyelembe venni, hogy a kisfilm vagy prospektus mennyire szakszerű, informatív, esztétikus (adott esetben humoros), illetve mennyire csapatmunka eredménye.

Időkeret: A feladat megoldása tárlatvezetéssel, felkészítéssel együtt nagyjából háromnegyed órát vesz igénybe.

A DRETGY munkatársai egy olyan kérést fogalmaztak meg a NÖRI (és a kirándulásokon majdan részt vevő iskolai csoportok) felé, hogy a Képes krónika feladat során elkészített alkotásokat velük is osszák meg. A jobb minőségű kisfilmeket (természetesen a készítőik nevének és iskolájának feltüntetésével) a DRETGY is szeretné felhasználni a kiállítások népszerűsítésére, hiszen ezek komoly reklámértékkel bírnak majd.

A feladatokat ld. a Mellékletben.

c. Helyszíni kvíz / Tudáspróba

A diákok egyénileg vagy csoportjaikban megoldanak egy 25 kérdésből álló feleletválasztós tesztet az előkészítő órán és a kirándulás során szerzett ismereteik alapján.

Előkészület: El kell dönteni, hogy a tudáspróbát a diákok egyénileg vagy a korábbi feladatokhoz kialakított csoportokban oldják meg.

Segédanyag: Feladatlap (a tanár számára megoldókulccsal).

A helyszínen: A kiosztott feladatlapokat a diákok kitöltik (amennyiben ezt a feladatot már digitalizálták, akkor az erre létrehozott alkalmazás segítségével online is kitölthető). Fél órát szánjunk rá.

Ellenőrzés: A megoldások segítségével helyben és szóban a legérdekesebb, de időhiány esetén a feladatlapot javíthatjuk is. (Amennyiben a feladatlapot már digitalizálták, akkor a megoldás kérdésenként, az idő lejártával automatikusan megjelenik, és az alkalmazás az eredményt is számolja).

Időkeret: A feladat megoldása nagyjából fél órát vesz igénybe.

A feladatlapot ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. A pápai Ótemplom felépítéséhez 1783-ban a helyi református közösség Sopronból és Győről hívott mesterembereket. Mi volt ennek az oka?

A) A városi céh megtiltotta a pápai építőmestereknek, hogy munkát vállaljanak a templom felépítésénél.	B) A város építőmesterei ebben az időben a katolikus Nagytemplom építésével foglalkoztak.	C) A pápai mesterek irreálisan magas árat követeltek a templom felépítéséért.	D) A pápai építőmesterek az 1782-ben pusztító kolerajárvány miatt meghaltak vagy elmenekültek a városból.
--	---	---	---

2. Melyik növény vált a 18. században a kollégium szimbólumává?

A) napraforgó	B) tulipán	C) olajfa	D) eperfa
---------------	------------	-----------	-----------

3. Kitől származik a Pápai Református Kollégium „Istennek, hazának, tudománynak” jelmondata?

A) Jókai Mór	B) Petőfi Sándor	C) Huszár Gál	D) Mándi Márton István
--------------	------------------	---------------	------------------------

4. A pápaiak gyakran büszkélkednek azzal, hogy „Petőfi Sándor Pápán született”. Mire hivatkozva tekinti a város sajátjának a neves költőt?

A) Petőfi Sándor a pápai tartózkodás ideje alatt kezdett szerb helyett magyar nyelven írni.	B) Petőfi Pápán folytatott tanulmányai alatt alkotta meg írói nevét. Ekkor lett Petrovicsból Petőfi.	C) Petőfi Pápáról írta első olyan versét, amely megjelent nyomtatásban.	D) Petőfi visszaemlékezéseiben maga írt arról, hogy költői egyénisége Pápán forrott ki.
---	--	---	---

5. A Pannonia Reformata Múzeumban – meglepő módon – egy ókori egyiptomi szarkofágot is meg lehet tekinteni. Hogyan került Hori koporsója a Kollégium tulajdonába?

A) A szarkofágra a város mellett végzett római kori ásatáson találtak rá az 1870-es években.	B) Hori szarkofágját a kollégium Egyiptomban dolgozó klasszika-filológus diákjai találták meg és hozták haza.	C) A koporsót egy egykori diák, Markstein Károly adományozta a Kollégiumnak, aki kereskedőként Kairóban működött.	D) A szarkofág a törökök felett aratott 1683. évi diadal után került a kollégiumhoz. A koporsót a megvert sereg vezére, Mehmed aga talizmánként használta.
--	---	---	--

6. Az Ótemplom épületében a díszesen faragott szószék előtt egy ún. Mózes-pad is található. Ki(k) ült(ek) ebben a padban az Istentisztelet idején?

A) Az istentiszteletet tartó lelkész.	B) Azok az emberek, akik egy bűnük miatt kiközösítést szenvedtek el.	C) A házasság előtt álló jegyespárok.	D) Pápa városának világi vezetői, vagyis a földbirtokosok, később pedig a főispánok.
---------------------------------------	--	---------------------------------------	--

7. A Pápai Református Kollégium diákjainak minden korban, így Petőfi Sándor tanulmányainak idején is szigorú szabályoknak kellett megfelelniük. A Petőfi-kiállítás részeként megtekinthető jegyzőkönyvrészlet milyen fegyelmi vétségről számol be az ifjú költő kapcsán?

A) Petőfi ittas dor-bézolás közben kővel hajította be egy ház ablakát.	B) Petőfi a Képzőtársaság egyik rendezvényén egy Habsburgokat gúnyoló verset olvasott fel.	C) Petőfi vegytanból ismétlő vizsgára kényszerült, de azon csak késve jelent meg.	D) Petőfi elmulasztotta kifizetni gazdaszonyának a ruhamosás díját.
--	--	---	---

8. Az Ótemplomban látható kiállítás egyik különleges tárgya egy 1647-ből származó úrasztali terítő, amelyen (az emberábrázolás tilalma miatt) Jézus tanítványai szimbolikus alakban jelennek meg. Mi jelképezi őket a terítőn?

A) bárány	B) napraforgó	C) tulipán	D) csillag
-----------	---------------	------------	------------

9. Honnan származik az Ótemplom karzatára vezető lépcsőfeljárón olvasható kérdés? („Mi életedben és haláloedben egyetlen vigasztalásod?”)

A) Szent Pál apostol kolosszeiekhez írt leveléből.	B) Huszár Gál leghíresebb prédikációjából.	C) A Heidelbergi Kátéből.	D) Petőfi egyik, Pápan írt vallásos témájú verséből.
--	--	---------------------------	--

10. Petőfi Sándor irodalmi munkásságának a műfordítás is részét képezte, amit pályája kezdetén „ínségmunkának”, később azonban már „örömmunkának” érzett. Mely szerző fordításában lelte örömét a költő?

A) William Shakespeare	B) Johann Wolfgang Goethe	C) Arisztophanész	D) Molière
------------------------	---------------------------	-------------------	------------

11. Az Ótemplom gyűjteményének egy különleges 17. századi kehely is a részét képezi, amelynek elkészítéséhez különleges alapanyagot használtak fel. Mi volt ez az alapanyag?

A) emutojás	B) egy sas koponyája	C) Ming-kori kínai porcelán	D) kókuszdió
-------------	----------------------	-----------------------------	--------------

12. Mi a klenódium?

A) A tanév azon időszaka, amelyben a kollégium diákjai az éves vizsgáikat le-tették.	B) A református is-tentisztelet során használt rituális tár-gyak (pl. kelyhek, tá-lak) neve.	C) A pápai Ótemp-lom különleges, ki-zárólag egyházi fő-ünnepek idején megnyitott helyi-sége.	D) Különleges öltö-zék, amelynek vise-lésére csak a pápai kollégium végzett diákjai voltak joga-sultak.
--	--	--	---

13. Melyik család földbirtokosságának időszakára tehető a pápai kollégium első, 16. századi virágkora?

A) Zrínyi család	B) Esterházy család	C) enyingi Török család	D) Széchenyi család
------------------	---------------------	-------------------------	---------------------

14. Hány ágból áll a reformátusok jelképéül szolgáló csillag, amely Krisztus feltáma-dását hivatott szimbolizálni?

A) 5	B) 6	C) 8	D) 11
------	------	------	-------

15. Petőfi naplójában hálás szavakkal írt egyik „derék” pápai tanáráról, akinek – el-mondása szerint – „mindent köszönhetett.” Ki volt ez a személy?

A) Tarczy Lajos	B) Bocsor István	C) Farkasdy Károly	D) Orlai Petrich Soma
-----------------	------------------	--------------------	-----------------------

16. A Pápai Református Kollégium Gimnáziumának mai épületén egy tábla található, amely Séllyei Istvánnak és Kocsi Csergő Bálintnak állít emléket. Miért kaptak emlék-táblát?

A) 1945 tavaszán megakadályozták, hogy a megszálló Vörös Hadsereg ki-rabolja a kollégiumot.	B) 1848-ban önkén-tes honvéd zászlóal-jat szerveztek a ma-gyar szabadság kiví-vására.	C) Az adászteveli száműzetés idején tanítói munkát vé-geztek, ezzel meg-mentették a kollégi-umot a megszűnés-től.	D) A protestáns pré-dikátorok ellen indí-tott 1674. évi per-ben bíróság elé állí-tották és gályarab-ságra ítélték őket.
---	---	---	---

17. Az Ótemplomban megtekinthető díszes asztalterítők némelyikén Jézus Krisztust egy zászlóval megjelenő állat szimbolizálja. Melyik ez az állat?

A) pelikán	B) oroszlán	C) bárány	D) galamb
------------	-------------	-----------	-----------

18. Petőfi Sándor pápai tartózkodása idején írta meg egyik első, *Tolvaj huszár* címet viselő versét. Miről nevezetes ez a költemény?

A) Ez a vers jelent meg először nyomtatásban, az Athenaeum című lap hasábjain.	B) A pápai hagyomány szerint ezt a verset írta alá először „Petőfi Sándor” néven.	C) Ez volt Petőfi Sándor első magyar nyelven megírt költeménye.	D) Petőfit a vers miatt perbe fogták a császári hadsereg jó hírnevének megsértéséért.
--	---	---	---

19. A Petőfi-kiállítás részeként a költő pápai bizonyítványa is megtekinthető. Hogyan jellemezte Petőfi Sándort tanulóként kortársa és barátja, Orlai Petrich Soma?

A) Középszerű tanuló volt.	B) A reáltárgyakkal hadilábon álló, de különben kitűnő tanuló.	C) Egyike az évfolyam leggyengébben teljesítő diákjainak.	D) Lusta tanuló, aki egy kis szorgalommal osztályelsőségig vihette volna.
----------------------------	--	---	---

20. Az Ótemplom kiállítási tárgyai közül melyiken jelenik meg (az önfeláldozó szeretet jelképeként) a fiait saját vérével etető pelikán?

A) Az úrasztalát díszítő terítőn.	B) Egy 18. századból fennmaradt kollégiumi pecsétnyomón.	C) Egy 19. századi szószék csúcspdíszén (koronáján).	D) A Heidelbergi Káté eredeti nyomtatott példányának címlapján.
-----------------------------------	--	--	---

21. Petőfi rövid időn belül a kollégiumban működő Képzőtársaság elismert tagjává vált, de (a kiállításon is látható jegyzőkönyv-bejegyzés tanúsága szerint) időnként konfliktusba is került társaival. Miért marasztalta el a társaság a költőt?

A) Azért, mert Petőfi nyomtatásban megjelent <i>Borozó</i> című verse nem felelt meg a kollégium puritán erkölcsének.	B) Azért, mert Petőfi nem volt hajlandó elszavalni az általa „leketlennek” tartott Goethe egyik költeményét.	C) Azért, mert Petőfi egy szavalata során az előadásmódjával kigúnyolta társaságbeli diáktársait.	D) Azért, mert Petőfi többszöri felszólításra sem fizette be a Képzőtársaság éves tagdíját.
---	--	---	---

22. Különleges, Pápa városához kötődő kifejezés a „közle”. Mi a szó jelentése?

A) A kollégiumi tanulmányait félbehagyó, bukott diákok gúnyneve.	B) A városi temetőben található különleges, szív alakú sírkövek elnevezése.	C) A pápai vár 17. századból fennmaradt romjai viselik ezt a nevet.	D) A barokk belvárosban található szűk utcácskákat, síkátorokat hívják így.
--	---	---	---

23. A pápai „Refi” mai épületének bejárata felett az „Istennek, hazának, tudománynak” mottón kívül egy másik jelmondat is olvasható. Mi ez?

A) Szabadon szolgál a szellem	B) Szabadon tenyészik	C) Erős vár a mi Istenünk	D) Labor et otium
-------------------------------	-----------------------	---------------------------	-------------------

24. Petőfi Sándor költeményeit számtalan nyelvre lefordították, versei egy mesterséges nyelven is olvashatók. Melyik ez a nyelv?

A) volapük	B) eszperantó	C) klingon	D) valyriai
------------	---------------	------------	-------------

25. Az Ótemplomban megtekinthető kiállítás Varjú Sándorné életét is bemutatja. Milyen területen alkotott kiemelkedőt pályafutása során?

A) Restaurátorként dolgozott, szerepet vállalt az Ótemplom felújításában.	B) A Kollégium gondnokaként összegyűjtötte a Petőfi Sándorhoz kapcsolódó pápai forrásokat.	C) A város lelkészeként a Rákosi-korszakban áldozatos munkát végzett a pápai református közösség fennmaradásáért.	D) Bábaként tevékenykedett egy Pápa melletti faluban.
---	--	---	---

d. Drámapedagógia

A diákok csoportokban egy-egy, a Pápai Református Kollégiumhoz kapcsolódó történelmi jelenetet elevenítenek fel. A drámajátékra a program harmadik (utolsó szakaszában), a Pápai Református Kollégium Gimnáziuma és Művészeti Szakgimnáziuma földszintjén megtekinthető, „Én középszerű ember nem leszek” címet viselő Petőfi-kiállításon kerül sor, de időbeli csúszás esetén utólag, a záró tantermi órán is megtartható.

Előkészület: A feladatokat már az előkészítő órán célszerű kiosztani annak érdekében, hogy a diákok a bevezető órán elhangzó ismereteket beépíthessék a drámajátékba, megírassák a dialógusokat, elkészíthessék a kellékeket, végiggondolhassák azt, hogy milyen öltözetet viseljenek a jelenet során stb. A kirándulást szervező tanár is segíthet a csoportoknak abban, hogy kialakítsák az eljátszani kívánt jelenet koncepcióját. Hasonlóan a 2. feladathoz, a pedagógus itt is szabadon dönthet arról, hogy kiosztja a feladatot a csoportok számára, sorsol vagy szabad választási lehetőséget biztosít.

Segédanyag: Feladatlap az eseményekkel, a fontosabb háttér-információkkal, instrukciókkal és a szerepekkel.

Különleges tudnivaló a feladat „2. csoportjához”: A dokumentumban szereplő segédanyagokon túl a Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményeinek munkatársai forrásokat (pl. örömmünnepi meghívókat; a jelenetben előadható verseket és prózai műveket) biztosítanak a diákoknak. Ezeket a forrásokat a helyszínen átadják vagy – kérésre – elküldik a kirándulást szervező pedagógus számára.

A helyszínen: A csoportok az előadásra külön-külön készülnek fel. A jelenet végső formába öntéséhez felhasználják azokat az információkat, amelyeket az esetleges tárlatvezetések vagy a történelmi séta során szereznek meg. A helyszíni felkészülés részeként a diákok tekintség meg a Petőfi-kiállítást, és amennyiben kérdéseik vannak, kérjék ki a kirándulást vezető pedagógus vagy a Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei munkatársainak tanácsát, véleményét.

A felkészülést követően a csoportok előadják az egyes jeleneteket.

Ellenőrzés: Mindenképpen helyben és szóban is kell értékelni. Kiemelendő szempont a történelmi hűség, a kreativitás és a csapatmunka.

Időkeret: A feladat megoldása tárlatvezetéssel, felkészítéssel együtt nagyjából másfél órát vesz igénybe.

A kiosztandó feladatokat ld. a Mellékletben.

4. Tanórai utófeldolgozás

A tanórai utófeldolgozáshoz tartozó feladatokat ld. a Mellékletben.

Megoldások

1. A Pápai Református Kollégium törvényei. (Összesen 6 pont)

a) pénzbüntetéssel /pénzbírsággal (a válasz más helyes formában is elfogadható)

Állítások	Törvény(ek) sorszáma(i)
b) Ez a törvény nyilvános megbélyegzéssel is sújtotta a vétséget elkövető diákot.	12.
c) Ez a törvény közvetlenül az oktatás eredményességét, a kollégiumi diákok tanulmányi előmenetelét szolgálta.	8., 12.
d) Ez a törvény testi fenytést helyezett kilátásba a kollégiumi szabályok ellen vétő diákkal szemben.	Egyik sem
e) Ez a törvény erkölcsös magatartásra próbálta ösztönözni a kollégium diákjait.	13., 16.
f) Ez a törvény arról tanúskodik, hogy a kollégium szabályai nem csak az iskola falain belül szabták meg a diákok számára a helyes viselkedésmódot.	15., 16.
g) Ez a törvény a fegyelmező tanár mérlegelésére bízta azt, hogy a vétkes diáknak mennyire súlyos büntetést kell elszenvednie.	13.

h)

A vétség rövid leírása: a diák a Kollégiumon kívül tölti az éjszakát *(a helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható)*

i) Ebben az időszakban Pápa végvár volt a török elleni harcban. *(minden olyan válasz elfogadható, amely Pápa végvár jellegére vagy a török háborúkra utal)*

2. A pápai református közösség helyzete a 18. század végén. (Összesen 5 pont)

a)

Állítás	Igaz	Hamis	Nem állapítható meg
A Pápára visszatérő reformátusok automatikusan jogot nyertek vallásuk szabad gyakorlására.		X	
A Pápára visszatérő reformátusoknak tizedet kellett fizetniük a katolikus egyház számára.			X
A Pápára visszatérő református egyházszerkezet nemcsak lelki, hanem szociális feladatokat is végezhetett.	X		
A reformátusoknak a toleranciáért cserébe úgy kellett gyakorolniuk vallásukat, hogy az ne jelenjen meg Pápa közterein.	X		

b)

1) A szabad vallásgyakorlás feltétele száz nem katolikus család jelenléte volt. *(A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)*

2) A nem katolikus templomok csak harang és torony nélkül épülhettek meg, és nem nyílhattak az utcára. *(A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható. Minden olyan válasz helyes, amely tartalmazza azt az információt, hogy a nem katolikus templomokra speciális építési szabályok vonatkoznak.)*

Helyes válasz még: A nem katolikusoknak igazolniuk kellett, hogy kellő anyagi fedezettel rendelkeznek a templomok, iskolák stb. felépítéséhez. *(A helyes válasz más formában is elfogadható. A felvázolt három válaszlehetőségből bármelyik kettő elfogadható, bármilyen sorrendben.)*

c)

Az elnevezés: helvét (vallásúak)

Az elnevezés oka: A református tanok kidolgozására Svájcban került sor. *(A helyes válasz más megfogalmazásban is elfogadható.)*

5. Forrásjegyzék

A diasorban látható képek forrásai:

1. dia

- A pápai Ótemplom belső tere a karzatról nézve. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képtárháza*
- A pápai Ótemplom kívülről. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képtárháza, Bolla Bernadett fotója.*
- a Pápai Református Kollégium Gimnáziumának mai épülete. Forrás: *Wikimedia Commons*
(https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/9/99/Grammar_School_of_P%C3%A1pa_Reformed_College.jpg/1200px-Grammar_School_of_P%C3%A1pa_Reformed_College.jpg)

2. dia

- Pápa helye Magyarország térképén. Forrás: *saját készítés*

3. dia

- Metszet pápa visszafoglalásáról a tizenöt éves háború idején. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képtárháza*

4. dia

- Huszár Gál szobra Debrecenben. Forrás: *Köztérkép.hu*
(<https://www.kozterkep.hu/eszkozok/kepmutato/94148?meret=1>)
- Sztárai Mihály mellszobra. Forrás: *Wikimedia Commons*
(https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/40/Szt%C3%A1rai_szobra.jpg)
- Huszár Gál és Sztárai Mihály pápai emlékműve. Forrás: *Wikimedia Commons*
(https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/fa/Monument_to_Mih%C3%A1ly_Szt%C3%A1rai_and_G%C3%A1l_Husz%C3%A1r%2C_column%2C_2020_P%C3%A1pa.jpg)
- A Pápán 1577-ben kinyomtatott Heidelbergi Káté magyar nyelvű kiadásának egyik oldala. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum honlapja*
(<https://www.pannoniareformata.hu/muzeumi-tanulas/muzeumi-szemezgeto/otemplom/A-Heidelbergi-Kate-340>)
- A Pápán 1577-ben kinyomtatott Heidelbergi Káté egyik példánya. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képtárháza*

5. dia

- Az 1585. évben kinyomtatott kollégiumi iskolatörvények címoldala. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képtárháza*
- A Pápai Református Kollégium képzési szintjei a 18. században. Forrás: *A Pápai Református Gyűjtemények honlapja.*
(http://www.papacollege.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=55&Itemid=74)

6. dia

- 1843-ból származó főiskolai pecsétnyomó, amelyen a Kollégium legfőbb szimbóluma, az eperfa látható. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum*

- Az első kollégiumépület mai helye a Ruszek közben. Forrás: *a pápai Jókai Mór Városi Könyvtár honlapja* (<https://varosikonyvtar.papa.hu/node/10877>)
- Az első ismert kollégiumépület emlékére állított márványtábla a Ruszek közli ház oldalán. Az emléktábla állításával ellentétben a Kollégium első épülete nem ezen a helyen állt. Forrás: *a pápai Jókai Mór Városi Könyvtár honlapja* (<https://varosikonyvtar.papa.hu/node/10877>)
- Ruszek köz "bejárata". Forrás: *Schilde René fotója*

7. dia

- Metszet a protestáns prédikátorok 1674. évi pozsonyi peréről. Forrás: *Poot, Abraham van: Naauwkeurig verhaal van de vervolginge aangerecht tegens de euangelise leeraaren in Hungariën: nevens een bewijs van der selver onschuld aan de Rebellie: uit last van de Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Neederlanden, vertoont aan den roomsen keiser Leopoldus de I. door der selver resident de Hr. Hamel Bruininx / door Abraham van Poot. T'Amsteldam [Amsterdam]. anno 1684. by Timotheus ten Hoorn. Pag. 36.* (A hivatkozásért köszönet a Pápai Református Gyűjteményeknek)
- A protestáns gályarab-perben elítélt Sellyei István és Kocsi Csergő Bálint emléktáblája a Pápai Református Kollégium Gimnáziumának falán. Forrás: *Jókai Mór Városi Könyvtár honlapja* (<http://www.jmvk.papa.hu/node/10883>)

8. dia

- Az Adásztevel – Pápa távolság bemutatása egy mai térkép segítségével. Forrás: *Google Maps*

9. dia

- Az 1753-ban épült adászteveli református templom képe. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum Fotóarchívuma*
- Az adászteveli református gyülekezetből fennmaradt 18. századi bortartó kanna a Pannonia Reformata Múzeum Látványtárában. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képarchívum*
- Az adászteveli református községből fennmaradt 18. századi keresztelőkő tál a Pannonia Reformata Múzeum Látványtárában. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képarchívum*
- Az adászteveli gyülekezet pecsétje zászlósbárány-ábrázolással a Pannonia Reformata Múzeumban. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képarchívum*

10. dia

- II. József magyar király képe. Forrás: *Wikimedia Commons* (https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f9/Joseph_II_%28HRE%29.jpg)
- II. József 1781-ben kiadott türelmi rendelete. Forrás: *Wikimedia Commons* (https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/4/43/Toleranzpatent_p1.jpg/1200px-Toleranzpatent_p1.jpg)

11. dia

- Rohonczy János pápai Ótemplomról készített, sokszorosított grafikája. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képarchívuma*
- A pápai Ótemplom képe a Csáky utcáról nézve. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képarchívuma*

- A pápai katolikus Nagytemplom (Szent István vértanú templom) napjainkban. Forrás: *Wikimédia Commons*
(https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/07/P%C3%A1pai_Szent_Istv%C3%A1n_v%C3%A9rtan%C3%BA_templom_Saint_Stephen_parish-church_in_P%C3%A1pa_01.jpg)

12. dia

- A pápai Ótemplom belső tere napjainkban, a szószék felől nézve. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képtárára*
- A pápai Ótemplom belső tere, kilátás a szószék irányában. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képtárára*
- A pápai Ótemplom belső tere, karzat. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képtárára*

13. dia

- A Pannonia Reformata Múzeum földszinti részeinek alaprajza. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képtárára*
- A pápai Ótemplom Mózes-padja. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képtárára*
- Úrasztala a pápai Ótemplomban. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képtárára*
- Keresztelőmedence a pápai Ótemplomban: Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képtárára*
- A pápai Ótemplom belső tere a karzatról nézve. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képtárára*

14. dia

- Részlet a Pannonia Reformata Múzeumban látható kiállításról. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum honlapja* (<https://www.pannoniareformata.hu/images/visitors-information/Bemutakozas-315/Bolla-Bernadett-Otemplom-Hajlek-az-orokkevalosagbanFelment-a-mennybe-szoszekkorona.jpg>)
- Látványtár a Pannonia Reformata Múzeumban. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum honlapja* (<https://www.pannoniareformata.hu/images/visitors-information/Elerhetoseg-314/Bolla-Bernadett-o%CC%81templom-la%CC%81tva%CC%81nyta%CC%81r-panora%CC%81make%CC%81p.jpg>)

15. dia

- Hori szarkofágja a Pannonia Reformata Múzeumban. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képtárára*
- A Pannonia Reformata Múzeum Hori koporsóját bemutató kiállítása. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum honlapja*
(<https://www.pannoniareformata.hu/muzeum/kiallitasok/allando-kiallitasok/Hori-titkai-300>)

16. dia

- A Veszprém megyei Napló 1972. szeptember 21-i cikke a Múzeum megnyitásáról. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képtárára*
- Fénykép a Pannonia Reformata Múzeum 1972. szeptember 20-i avatásáról. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képtárára*

17. dia

- Az Ótemplom belső tere a 2017. évi felújítási munkálatok idején. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képtárháza*
- Fénykép az Ótemplom külsejéről a felújítási munkálatok időszakából. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képtárháza*

18. dia

- A pápai Ókollégium épülete egy 19. századi metszeten. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képtárháza*
- Mándi Márton István mellszobra a Pápai Református Kollégium Gimnáziumában. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képtárháza*

19. dia

- Az iskola neves diákjait felsoroló emléktábla a Pápai Református Kollégiumból. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képtárháza*
- Jókai Mór portréja 1865-ből. Forrás: *Wikimedia Commons* (https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/aa/J%C3%B3kai_M%C3%B3r_1865.jpg)
- Orlai Petrich Soma arcképe. Forrás: *Wikimedia Commons* (https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/f/f9/Orlay_Petrich_Soma_hungarian_painter_1880.jpg/1200px-Orlay_Petrich_Soma_hungarian_painter_1880.jpg)
- Petőfi Sándor arcképe. Forrás: *Hungaricana* (https://static-cdn.hungaricana.hu/tile/thumb/kepeslap/hires_emberek/petofi_sandor/petofi_sandor_0177.ecw/)

20. dia

- Térkép Petőfi Sándor fiatalkorának fontos állomásairól. Forrás: *saját készítés*

21. dia

- Négy fotó a Pápai Református Kollégium Gimnáziumában látható Petőfi-kiállításról. Forrás: *DRETGY – Könyvtár képtárháza*

23. dia

- Látogatók az "Én közepszerű ember nem leszek" – Petőfi kiállításban. Forrás: *DRETGY – Könyvtár képtárháza*
- Látogatók az Ótemplom kiállításában. Forrás: *Pannonia Reformata Múzeum képtárháza*

Felhasznált irodalom:

- Hudi József: *A Pápai Református Kollégium évszázadai*. In: *Honismeret*, 2007/3. 40-46.
- Kis Ernő: *A dunántúli ev. ref. egyházkerület pápai főiskolájának története*. Pápa, 1896.

Köblös József (szerk.): *A pápai református kollégium diákjai 1585–1861*. Pápai Református Gyűjtemények. Pápa, 2006

6. Melléklet

Helyszíni feladatok

Nyomkeresés

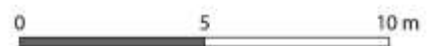
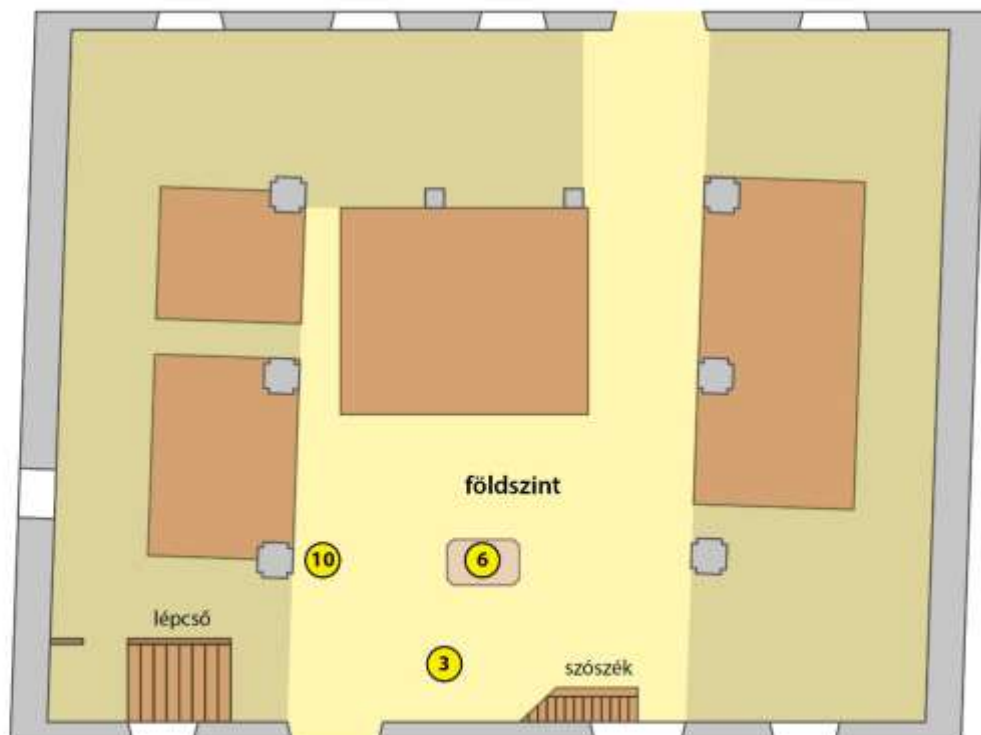
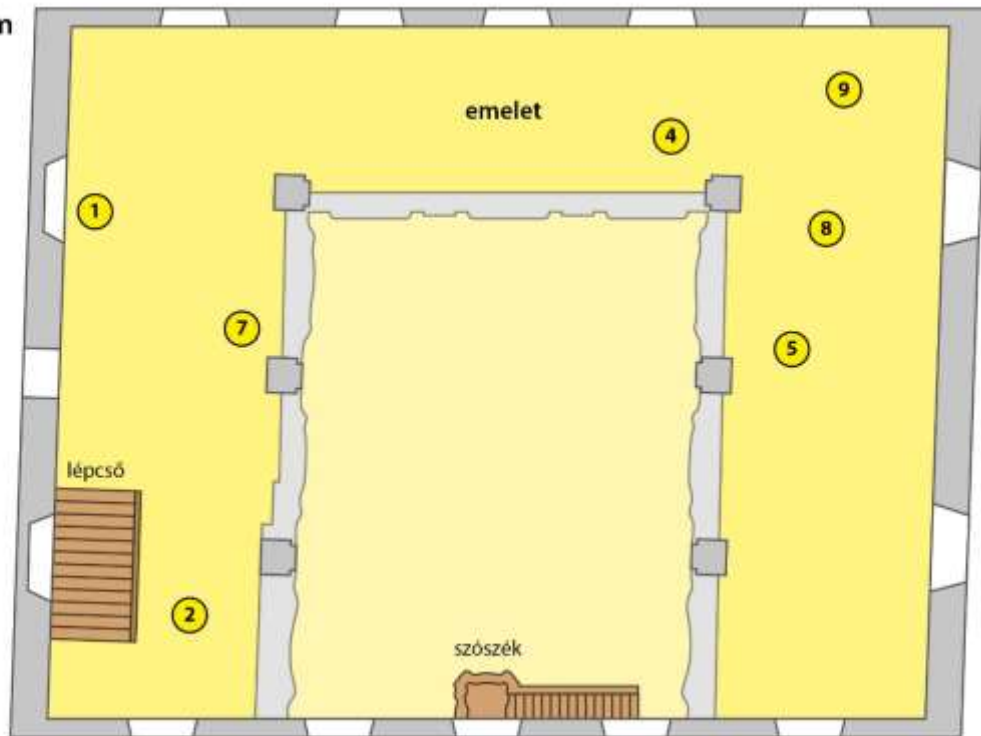
Fedezzétek fel a Pannonia Reformata Múzeum neves kiállítási tárgyait a térkép és a leírások segítségével!

- Alkossatok négy csoportot az előzetesen megbeszéltek szerint! Minden csoport kap egy térképet és egy kitöltendő táblázatot.
- Induljatok el a csoportotokkal különböző irányokban és keressétek meg a térképen jelölt pontokat!
- Párosítsátok az egyes pontoknál talált tárgyakat a táblázatban szereplő leírásokkal: írjátok be a táblázatba a nevüket és a helyük sorszámát!
- Jól figyeljétek meg a műtárgyakat, mert a későbbi feladatokban is lesz róluk szó!

Leírás	Műtárgy neve	Sorszáma
Tóth Ferenc lelkészi szolgálata már 17 éve tartott, mikor a templomba kerültem. Pár csepp vízzel örök változást hozok az emberek életébe.		
Pálmafáról szakítottak le messze délen, de Pannóniában találtam meg igazi hivatásom. A legszentebb vacsorán szolgálhattam.		
Névadóm kettéválasztotta a Vörös-tengert; én szimbolikusan egybekapcsolom a lelkészt a hívekkel.		
A 90-es számmal utalok a reformátusok himnuszára.		
Csillaggal vagy tulipánnal faragottan megtalálhatsz, hogyha neked állítottak, bizony soha meg nem láthatsz.		
Magasabbra emeltem az embereket, pedig szörnyű vétkük miatt mélyre kellett volna süllyedniük.		
Valós arcunkat e falak között meg nem láthatod; tizenketten fordulunk a tanítás napfénye felé.		
Ugyan nem az eredeti első vagyok, de minden, ami bennem rejlik, hamisítatlan. Engem megnyitva ismerhető meg az igaz szó.		
Isten igéjét hallgatva magamból tápláltam gyermekeimet.		
Egy sort lapjaimról a lépcsőnél megtalálász; Pápán került nyomdagépbe a magyar fordítás.		

Pápa
Ótemplom

Képes krónika

Készítsetek kisfilmet az Ótemplomhoz és a Pápai Református Kollégiumhoz kapcsolódó látványosságokról!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok! A csoportok kisorsolásakor minden csoport kap egy térképet és egy leírást a teendőkről.
- A kirándulás során a térképen látható összes állomást meglátogatjátok. Az Ótemplomban és a Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei Könyvtárában sok időt töltötök majd el, hiszen itt egyéb feladatokat is meg kell csinálnotok. A térképen szereplő többi állomást (pl. a Ruszek közt vagy az Ókollégiumot) az Ótemplom és a Petőfi-kiállítás megtekintése között esedékes belvárosi séta során érintitek majd. A térkép elsősorban abban nyújt tehát segítséget, hogy tudatosan eldöntsétek, melyik helyszíneken akartok több időt eltölteni, a 2. feladat elkészítését a kirándulás során mikorra ütemezitek.
- A kisfilmek elkészítése előtt kérjétek ki a csoportot kísérő, tárlatvezetést végző múzeumpedagógusok és könyvtárosok tanácsát arról, hogy hol érdemes információt gyűjtenetek és forgatnotok a filmezés során!
- Lehetőség szerint a kisfilmkészítés mellett mondjatok el néhány fontos információt a bemutatott helyszínről, vagy meséljétek arról, milyen benyomást keltett bennetek! A film elkészítése során használjátok fel a bevezető órán tanultakat, az előzetes felkészülés során gyűjtött ismereteket és a helyszíneken szerzett információt! A felsorolt kérdések támpontot adnak azzal kapcsolatban, hogy miről beszélhettek a videón.
- Otthon vágjátok össze a felvételeket egy néhány (legfeljebb öt) perces videóvá! Szerkessztek alá zenét, esetleg feliratozzátok az egyes részeket!
- Abban az esetben, ha nem tudtok kisfilmet csinálni, készítsetek prospektust az általatok kiválasztott helyszín látványosságairól! A saját fényképeiteket helyezzétek el egy rövid bemutató szöveggel egy Word dokumentumban vagy egy prezentációban (utóbbit Power Point, Canva, Prezi vagy más program felhasználásával is megcsinálhatjátok).

A feldolgozandó témák:

A) változat: A kollégium „vándorlása” a városban az évszázadok során

- Mikor alapították a kollégiumot? Mikor épült fel az első olyan kollégiumi épület, amelynek ismerjük a pontos helyét (Ruszek köz)? Mi található ma ennek a helyén?
- Meddig maradt a kollégium a Ruszek közben? Miért szűnt meg itt az oktatás?
- Mikor kezdődött meg az oktatás az Ókollégium épületében? Kik azok a kiemelkedő személyek, akik itt koptatták az iskolapadot?
- Mikor került át az oktatás a „Refi” mai épületébe? Hogyan alakult az iskola sorsa a 20. században?
- Honnan származnak a „Refi” épületén látható jelmondatok? Mi a mottók és az iskola szimbólumának története?

B) változat: Az Ótemplom rövid bemutatása

- Melyek azok a külső jegyek, amelyek alapján „türelmi rendezetes” templomnak mondható az Ótemplom?
- Mutassátok be az Ótemplom belsejét, és emeljétek ki a református előírásokhoz kapcsolódó jellegzetességeket! Milyen jellegzetes, a református templomokhoz kötődő bútorok, épületelemek találhatók meg az Ótemplomban?
- Mely bútorok, épületelemek találhatók meg az Ótemplomban az 1784 karácsonyán történt átadás óta?
- Mi a jelentése, szimbolikája az Ótemplomban látható feliratoknak (pl. „Hajlék az örökkévalóságban”)?
- Milyen református szimbólumok jelennek meg kiemelt módon a templomi kiállításban, és ezek milyen jelentéssel bírnak?

C) változat: Református ünnepek és azok megtartása a „régvi világban”

- Ezt a kisfilmet az Ótemplom emeletén, valamint a Látványtárban megtekinthető kiállítások segítségével tudjátok elkészíteni. Használjátok fel a tablókat és a kiállítási tárgyakat a címben foglalt kérdés megválaszolásához. Mutassátok be, hogy milyen ünnepek foglalták/foglalják keretbe a reformátusok életét, és miként tartották meg a hagyományos közösségekben élő „egyszerű emberek” ezeket a vallási ünnepeket!
- Milyen fontosabb vallási ünnepek foglalták keretbe a hagyományos református közösségek életét? Melyek voltak az esztendő legfontosabb ünnepei időszakai?
- Válasszatok ki olyan fontos és/vagy különleges kiállítási tárgyakat, amelyek segítségével jól el tudjátok magyarázni, hogy miként ülték meg a református közösségben élő emberek az év legfontosabb vallási ünnepeit!

D) változat: Az ifjú Petrovics Sándor kalandjai a Pápai Kollégiumban

- Hol található Pápan az épület, ahol Petőfi az iskolapadot koptatta? Hogyan kapcsolódik az Ókollégium mellett álló Petőfi-ház a költő pápai tanulmányaihoz?
- Milyen tanulmányi eredményei voltak Petőfinek? Melyik tantárgyából szerepelt gyengébben, és hol teljesített kiemelkedően?
- Hogyan töltötte Petőfi a szabadidejét? Milyen körökben, diáktársaságokban vállalt szerepet? Milyen sikerélményeket szerzett Petőfi Pápan?
- Milyen hatást gyakorolt a költő későbbi pályájára a pápai tanulóév? Honnan tudjuk, hogy az eredetileg Petrovics nevet viselő fiatalember a pápai tanulmányok alatt vette fel a Petőfi nevet?
- Milyen volt az ifjú Petőfi személyisége? Milyennek látták őt kortársai?

Helyszíni kvíz / Tudáspróba

Most kiderül, mire emlékeztek a bevezető órán tanultakból és a helyszínen látottakból!
Válasszátok ki a helyes megoldást!

1. A pápai Ótemplom felépítéséhez 1783-ban a helyi református közösség Sopronból és Győről hívott mesterembereket. Mi volt ennek az oka?

A) A városi céh megtiltotta a pápai építőmestereknek, hogy munkát vállaljanak a templom felépítésénél.	B) A város építőmesterei ebben az időben a katolikus Nagytemplom építésével foglalkoztak.	C) A pápai mesterek irreálisan magas árat követeltek a templom felépítéséért.	D) A pápai építőmesterek az 1782-ben pusztító kolerajárvány miatt meghaltak vagy elmenekültek a városból.
--	---	---	---

2. Melyik növény vált a 18. században a kollégium szimbólumává?

A) napraforgó	B) tulipán	C) olajfa	D) eperfa
---------------	------------	-----------	-----------

3. Kitől származik a Pápai Református Kollégium „Istennek, hazának, tudománynak” jelmondata?

A) Jókai Mór	B) Petőfi Sándor	C) Huszár Gál	D) Mándi Márton István
--------------	------------------	---------------	------------------------

4. A pápaiak gyakran büszkélkednek azzal, hogy „Petőfi Sándor Pápán született”. Mire hivatkozva tekinti a város sajátjának a neves költőt?

A) Petőfi Sándor a pápai tartózkodás ideje alatt kezdett szerb helyett magyar nyelven írni.	B) Petőfi Pápán folytatott tanulmányai alatt alkotta meg írói nevét. Ekkor lett Petrovicsból Petőfi.	C) Petőfi Pápáról írta első olyan versét, amely megjelent nyomtatásban.	D) Petőfi visszaemlékezéseiben maga írt arról, hogy költői egyénisége Pápán forrott ki.
---	--	---	---

5. A Pannonia Reformata Múzeumban – meglepő módon – egy ókori egyiptomi szarkofágot is meg lehet tekinteni. Hogyan került Hori koporsója a kollégium tulajdonába?

A) A szarkofágra a város mellett végzett római kori ásatáson találtak rá az 1870-es években.	B) Hori szarkofágját a kollégium Egyiptomban dolgozó klaszika-filológus diákjai találták meg és hozták haza.	C) A koporsót egy egykori diák, Markstein Károly adományozta a kollégiumnak, aki kereskedőként Kairóban működött.	D) A szarkofág a törökök felett aratott 1683. évi diadal után került a kollégiumhoz. A koporsót a megvert sereg vezére, Mehmed aga talizmánként használta.
--	--	---	--

6. Az Ótemplom épületében a díszesen faragott szószék előtt egy ún. Mózes-pad is található. Ki(k) ült(ek) ebben a padban az istentisztelet idején?

A) Az istentiszteletet tartó lelkész.	B) Azok az emberek, akik egy bűnük miatt kiközösítést szenvedtek el.	C) A házasság előtt álló jegyespárok.	D) Pápa városának világi vezetői, vagyis a földbirtokosok, később pedig a főispánok.
---------------------------------------	--	---------------------------------------	--

7. A Pápai Református Kollégium diákjainak minden korban, így Petőfi Sándor tanulmányainak idején is szigorú szabályoknak kellett megfelelniük. A Petőfi-kiállítás részeként megtekinthető jegyzőkönyvrészlet milyen fegyelmi vétségről számol be az ifjú költő kapcsán?

A) Petőfi ittas dorbézolás közben kővel hajította be egy ház ablakát.	B) Petőfi a Képzőtársaság egyik rendezvényén egy Habsburgokat gúnyoló verset olvasott fel.	C) Petőfi vegytanból ismétlő vizsgára kényszerült, de azon csak késve jelent meg.	D) Petőfi elmulasztotta kifizetni gazdaasszonyának a ruhamosás díját.
---	--	---	---

8. Az Ótemplomban látható kiállítás egyik különleges tárgya egy 1647-ből származó úrasztali terítő, amelyen (az emberábrázolás tilalma miatt) Jézus tanítványai szimbolikus alakban jelennek meg. Mi jelképezi őket a terítőn?

A) bárány	B) napraforgó	C) tulipán	D) csillag
-----------	---------------	------------	------------

9. Honnan származik az Ótemplom karzatára vezető lépcsőfeljárón olvasható kérdés? („Mi életedben és haláloedben egyetlen vigasztalásod?”)

A) Szent Pál apostol kolosszeiekhez írt leveléből.	B) Huszár Gál leghíresebb prédikációjából.	C) A Heidelbergi Kátéből.	D) Petőfi egyik Pápán írt vallásos témájú verséből.
--	--	---------------------------	---

10. Petőfi Sándor irodalmi munkásságának a műfordítás is részét képezte, amit pályája kezdetén „ínségmunkának”, később azonban már „örömmunkának” érzett. Mely szerző fordításában lelte örömet a költő?

A) William Shakespeare	B) Johann Wolfgang Goethe	C) Arisztophanész	D) Molière
------------------------	---------------------------	-------------------	------------

11. Az Ótemplom gyűjteményének egy különleges 17. századi kehely is a részét képezi, amelynek elkészítéséhez különleges alapanyagot használtak fel. Mi volt ez az alapanyag?

A) emutojás	B) egy sas koponyája	C) Ming-kori kínai porcelán	D) kókuszdió
-------------	----------------------	-----------------------------	--------------

12. Mi a klenódium?

A) A tanév azon időszaka, amelyben a kollégium diákjai az éves vizsgáikat letették.	B) A református istentisztelet során használt rituális tárgyak (pl. kelyhek, tálak) neve.	C) A pápai Ótemplom különleges, kizárólag egyházi főünnepek idején megnyitott helyisége.	D) Különleges öltözék, amelynek viselésére csak a pápai kollégium végzett diákjai voltak jogosultak.
---	---	--	--

13. Melyik család földbirtokosságának időszakára tehető a pápai kollégium első, 16. századi virágkora?

A) Zrínyi család	B) Esterházy család	C) enyingi Török család	D) Széchényi család
------------------	---------------------	-------------------------	---------------------

14. Hány ágból áll a reformátusok jelképéül szolgáló csillag, amely Krisztus feltámadását hivatott szimbolizálni?

A) 5	B) 6	C) 8	D) 11
------	------	------	-------

15. Petőfi naplójában hálás szavakkal írt egyik „derék” pápai tanáráról, akinek – elmondása szerint – „mindent köszönhetett”. Ki volt ez a személy?

A) Tarczy Lajos	B) Bocsor István	C) Farkasdy Károly	D) Orlai Petrich Soma
-----------------	------------------	--------------------	-----------------------

16. A Pápai Református Kollégium Gimnáziumának mai épületén egy tábla található, amely Séllyei Istvánnak és Kocsi Csergő Bálintnak állít emléket. Miért kaptak emléktáblát?

A) 1945 tavaszán megakadályozták, hogy a megszálló Vörös Hadsereg kirabolja a kollégiumot.	B) 1848-ban önkéntes honvéd zászlóaljtagok szerveztek a magyar szabadság kivívására.	C) Az adászteveli száműzetés idején tanítói munkát végeztek, ezzel megmentették a kollégiumot a megszüntéstől.	D) A protestáns prédikátorok ellen indított 1674. évi perben bíróság elé állították és gályarabságra ítélték őket.
--	--	--	--

17. Az Ótemplomban megtekinthető díszes asztalterítők némelyikén Jézus Krisztust egy zászlóval megjelenő állat szimbolizálja. Melyik ez az állat?

A) pelikán	B) oroszlán	C) bárány	D) galamb
------------	-------------	-----------	-----------

18. Petőfi Sándor pápai tartózkodása idején írta meg egyik első, *Tolvaj huszár* címet viselő versét. Miről nevezetes ez a költemény?

A) Ez a vers jelent meg először nyomtatásban, az Athenaeum című lap hasábjain.	B) A pápai hagyomány szerint ezt a verset írta alá először „Petőfi Sándor” néven.	C) Ez volt Petőfi Sándor első magyar nyelven megírt költeménye.	D) Petőfit a vers miatt perbe fogták a császári hadsereg jó hírnevének megsértéséért.
--	---	---	---

19. A Petőfi-kiállítás részeként a költő pápai bizonyítványa is megtekinthető. Hogyan jellemezte Petőfi Sándort tanulóként kortársa és barátja, Orlai Petrich Soma?

A) Középszerű tanuló volt.	B) A reáltárgyakkal hadilábon álló, de különben kitűnő tanuló.	C) Egyike az évfolyam leggyengébben teljesítő diákjainak.	D) Lusta tanuló, aki egy kis szorgalommal osztályelsőségig vihette volna.
----------------------------	--	---	---

20. Az Ótemplom kiállítási tárgyai közül melyiken jelenik meg (az önfeláldozó szeretet jelképeként) a fiat saját vérével etető pelikán?

A) Az úrasztalát díszítő terítőn.	B) Egy 18. századból fennmaradt kollégiumi pecsétnyomón.	C) Egy 19. századi szószék csúcsdíszén (koronáján).	D) A Heidelbergi Káté eredeti nyomtatott példányának címlapján.
-----------------------------------	--	---	---

21. Petőfi rövid időn belül a Kollégiumban működő Képzőtársaság elismert tagjává vált, de (a kiállításon is látható jegyzőkönyv-bejegyzés tanúsága szerint) időnként konfliktusba is került társaival. Miért marasztalta el a társaság a költőt?

A) Azért, mert Petőfi nyomtatásban megjelent <i>Borozó</i> című verse nem felelt meg a kollégium puritán erkölcsének.	B) Azért, mert Petőfi nem volt hajlandó elszavalni az általa „leketlennek” tartott Goethe egyik költeményét.	C) Azért, mert Petőfi egy szavalata során az előadásmódjával kigúnyolta társaságbeli diáktársait.	D) Azért, mert Petőfi többszöri felszólításra sem fizette be a Képzőtársaság éves tagdíját.
---	--	---	---

22. Különleges, Pápa városához kötődő kifejezés a „közle.” Mi a szó jelentése?

A) A kollégiumi tanulmányait félbehagyó, bukott diákok gúnyneve.	B) A városi temetőben található különleges, szív alakú sírkövek elnevezése.	C) A pápai vár 17. századból fennmaradt romjai viselik ezt a nevet.	D) A barokk belvárosban található szűk utcácskákat, sikátorokat hívják így.
--	---	---	---

23. A pápai „Refi” mai épületének bejárata felett az „Istennek, hazának, tudománynak” mottón kívül egy másik jelmondat is olvasható. Mi ez?

A) Szabadon szolgál a szellem	B) Szabadon tenyészik	C) Erős vár a mi Istenünk	D) Labor et otium
-------------------------------	-----------------------	---------------------------	-------------------

24. Petőfi Sándor költeményeit számtalan nyelvre lefordították, versei egy mesterséges nyelven is olvashatók. Melyik ez a nyelv?

A) volapük	B) eszperantó	C) klingon	D) valyriai
------------	---------------	------------	-------------

25. Az Ótemplomban megtekinthető kiállítás Varjú Sándorné életét is bemutatja. Milyen területen alkotott kiemelkedőt pályafutása során?

A) Restaurátorként dolgozott, szerepet vállalt az Ótemplom felújításában.	B) A kollégium gondnokaként összegyűjtötte a Petőfi Sándorhoz kapcsolódó pápai forrásokat.	C) A város lelkészeként a Rákosi-korszakban áldozatos munkát végzett a pápai református közösség fennmaradásáért.	D) Bábaként tevékenykedett egy Pápa melletti faluban.
---	--	---	---

Drámapedagógia

1. csoport: Petőfi Sándor felvételi vizsgája a Kollégiumban

Ebben a feladatban egy, a Pápai Református Kollégiumban történt fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljeteek előzetesen is az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegek vázlatát, találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát. A felkészüléshez használjátok fel a Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei Könyvtárában található Petőfi-kiállítás tablóját és kiállítási tárgyait is!
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat!

Petőfi Sándor felvételi vizsgája a Pápai Kollégiumban

Petőfi Sándor 1841 őszén felvételi vizsgát tett a pápai Református Kollégiumban, és Tarczy Lajos támogatásával meg is kezdhette tanulmányait az intézményben. Petőfi később okkal írta azt, hogy mindent a „derék Tarczynak” köszönhetett. A költő Selmecebányán elmulasztotta egy bizonyítvány megszerzését, ami előfeltétel lett volna a pápai tanulmányok megkezdéséhez, Tarczy pedig lehetőséget biztosított számára, hogy egy pótvizsgán megszeresse a hiányzó végzettséget.

Petőfi sikeres felvételének anyagi akadályai is voltak, a költő állandó nyomorban élt, és a nélkülözések miatt rengeteget betegeskedett. 1840 őszén Petőfi a Károlyváros mellett tartott hadgyakorlaton megbetegedett és hónapokat töltött kórházban, majd egészségi állapota miatt elbocsátották a seregből. A fiatalember tavasszal pár hetet Pápán töltött (Orlai Petrich Soma rábeszélésére a kollégium óráit is látogatta), aztán Pozsonyba ment (itt barátai adományainak köszönhetően jobb körülmények közé került), később a Dunántúlon vándorolt egy szintársulattal, majd nincstelenül visszatért Pápára. Tarczy az anyagiak terén is Petőfi segítségére sietett. Magántanítói állást szerzett neki egy városi ügyvédnél, így, ha szerény életkörülmények között is, de a költő megkezdhette tanulmányait.

A valóságban nem egyetlen nap alatt dőlt el, hogy Petőfi képes lesz megbirkózni az előtte álló akadályokkal, és megkezdheti a tanulmányait Pápán, de az egyszerűség érdekében ez a drámajáték egyetlen felvételi vizsgába/elbeszélgetésbe sűríti bele az eseményeket. Ennek

során Petőfi beszélhet hányattatott sorsáról (pl. arról, hogy hányszor kellett költöznie és iskolát váltania gyermekkorában; mennyire megnehezíti a helyzetét, hogy apja elszegényedett; milyen nélkülözéseket kellett kiállnia az elmúlt évek során), beszélhet korábbi tanulmányi eredményeiről, jövőbeli terveiről, színészi ambícióiról. A jelenet kidolgozása során a vizsgabizottság kérdéseit annak megfelelően kell megtervezni, hogy miről szeretnék „beszéltetni” Petőfit. A jelenethez szükséges információk egy részét megadtam a fenti leírásban, de Petőfi-életrajzok, illetve összefoglaló irodalomtörténeti munkák (pl. az Arcanumon online is olvasható Pintér Jenő-féle Magyar irodalomtörténet) további részletekkel szolgálhatnak.

Szerepek

Petőfi (Petrovics) Sándor: Felvételiző diákként érkezik a Pápai Református Kollégiumba. Kétségbeesett, mert tudja, hogy rengeteg akadály tornyosul előtte, és anyagi nehézségei miatt valószínűleg reménytelenül próbálkozik a bejutással. Ugyanakkor elszánt is: komoly műveltséggel és írói tehetséggel bír, nagyratörő álmai vannak, miszerint egy napon ünnevelt színész, „sztár” lesz majd belőle.

Tarczy Lajos: Ebben a jelenetben a felvételi bizottság elnöke. Petőfi az ő felajánlásainak köszönhetően tudja megkezdeni tanulmányait Pápán

A felvételi bizottságban helyet foglaló más kollégiumi tanárok: A Petőfit felvételiztető bizottságnak két vagy három további tagja is lehet Tarczy mellett. A tagok felvehetik a Petőfi Sándor korában Pápán oktató tanárok (pl. Bocsor István; Czibor Ferenc; Farkasdy Károly) személyiségét, és tehetnek fel 1-2 kérdést az általuk tanított tantárgyakból. De maradhatnak névtelenek is, és bekapcsolódhatnak a Tarczy által irányított felvételi beszélgetésbe.

Orlai Petrich Soma: Petőfi Sándor unokatestvére, későbbi festőművész, aki ebben az időszakban már a kollégiumban tanul. Ő fogadja Petőfit a felvételi előtt.

A kollégium diákjai: A sikeres felvételi után köreikbe fogadják Petőfi Sándort, miután Orlai Petrich Soma bemutatta őt. A drámajáték végén jut számukra fontos szerep, de a felvételi vizsgán is jelen lehetnek.

2. csoport: Petőfi és a Képzőtársaság előadást tart a pápai Örömnépen

Ebben a feladatban egy, a Pápai Református Kollégiumban történt fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatók formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljétek előzetesen is az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegek vázlatát, találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Megpróbálhatjátok az öltözetekkel is kifejezni a kor hangulatát. A felkészüléshez használjátok fel a Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei Könyvtárában található Petőfi-kiállítás tablót és kiállítási tárgyait is!
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat!

Petőfi és a Képzőtársaság előadást tart a pápai Örömnépen

A reformkori Pápa kulturális életének jelentős eseménye volt az Örömnépen, amelyet a Kollégium Képzőtársasága rendezett meg a tanév záróeseményeként. Az Örömnépen a Képzőtársaságban tevékenykedő diákok egymás díjazott pályaműveit adták elő, széles nyilvánosság előtt. Az ünnepség magas színvonalát jelzi, hogy Petőfi idején a rendezvényt a Megyeházán tartották meg, és azon a pápai uradalom birtokosa, gróf Esterházy Miklós is megjelent. Petőfi Sándor egy alkalommal, 1842 augusztusában vett részt az Örömnépen. A fiatal költő szavalatával annyira lenyűgözte a gróft, hogy egy aranyforintot kapott tőle jutalmul.

Petőfiről Orlai Petrich Soma is leírta később, hogy bár összességében „középszerű” diák volt, rengeteg időt töltött a kollégium könyvtárában, ahol a történelmi művek mellett a világirodalom olvasásával foglalatoskodott. Érdeklődése szerteágazó volt: Horatius munkássága és William Shakespeare drámái mellett a német romantikus költészetet és Alexandre Dumas műveit is jól ismerte. Később, a pápai kollégiumot elhagyva műfordítóként is tevékenykedett.

A jelenet során a színtársulat tagjainak elő kell adniuk egy rövid műsort, ami előzetes felkészülést igényel. A diákok előzetesen a kornak megfelelő forrásokat (verseket és prózai műveket) kapnak segítségül, ezek közül szabadon választhatják ki, hogy mit építenek bele az előadásba.

Szerepek

Konferanszié: Az ő feladata Esterházy gróf és a megjelentek üdvözlése, valamint a Képzőtársaság fellépő tagjainak és a kollégiumi diákok által előadni kívánt műveknek a rövid bemutatása.

A Képzőtársaság tagjai: Azért, hogy a jelenet ne legyen se túl rövid, se túl hosszú, a drámajátékra felkészülő diákok közül ketten vagy hárman lépjenek fel az Örömnepen. A szerepeket játszó diákok közül egy vegye fel Petőfi Sándor személyiségét. A többiek a Petőfi-kiállítás Képzőtársaságot bemutató tablóján megtalálják számos további korabeli tagot (pl. Jókai Mórt) – őket megszemélyesíthetik.

Esterházy Miklós gróf: Az Örömnep házigazdája, Pápa földbirtokos ura. Az arisztokrata értékeli az előadásokat, és elismerése jeléül jutalomban részesíti a Képzőtársaság tagjait.

Az előadás nézőközönsége: Megtekintik az Örömnepet, és éljenzéssel jutalmaznak a Képzőtársulat tagjait.

3. csoport: A Nemzeti Dal kinyomtatása a pápai kollégiumban

Ebben a feladatban egy, a Pápai Református Kollégiumban történt fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatótok formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljátsszátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljétek előzetesen is az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegek vázlatát, találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Megpróbálhatjátok az öltözetekkel is kifejezni a kor hangulatát. A felkészüléshez használjátok fel a Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei Könyvtárában található Petőfi-kiállítás tablóját és kiállítási tárgyait is!
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat!

A Nemzeti dal kinyomtatása a Pápai Református Főiskola Nyomdájában

A Pápai Kollégium diákjai és legnevesebb tanárai az első perctől kezdve szimpatizáltak az 1848. március 15-én kirobbant pesti forradalommal. Egy Pápára érkező vállalkozónak, Fischer Mórnak köszönhetően a *Nemzeti dal* egy példánya már négy nappal később, március 19-én eljutott a városba, és a Főiskolai Nyomdában sokszorosították Petőfi művét. Miután a forradalmat támogatók nem kértek cenzori engedélyt a *Nemzeti dal* kinyomtatásához, ez a vers lett „a szabad magyar sajtó első nyomtatványa” Pápán.

A felsőbb osztályokba járó diákok később olyan nagy számban csatlakoztak a szerveződő honvédsereghez, hogy oktatási szünetet kellett bevezetni. A feljegyzések szerint a katonának álló diákokat az egyik legnépszerűbb kollégiumi tanár, Bocsor István gyújtó hangú beszédben búcsúztatta.

A jelenet középpontjában egy vita áll, amelyet a Nemzeti dal egy példányát Pápára hozó vállalkozó folytat a költemény kinyomtatását ellenző városi cenzorral. A jelenetre felkészülő diákoknak a történelmi szereplők nevében kell érvelniük. A forradalom hívei hivatkozhatnak az alapvető emberi jogokra (véleménynyilvánítás és sajtó szabadsága), valamint a hazaszeretetre. A cenzor pedig érvelhet azzal, hogy a törvény az ő előzetes engedélyéhez köti minden sajtótermék kiadását, és a vers, amit ki akarnak nyomtatni, lázító jellegű. A vitázó felek fenyegethetik egymást, és a városi polgárok is nyomást gyakorolhatnak a cenzorra. A jelenetet célszerű a kiállítás részeként megtekinthető korhű nyomdagép mellett eljátszani, amelyen a nyomdászmaster ki is nyomtathatja a Nemzeti dalt. A drámajáték a vers (vagy a vers első versszakának) elszavalásával ér véget.

Szerepek

Fischer Mór: Pestről érkező vállalkozó. Hírt hoz a városban kirobbant forradalomról, egyúttal pedig megismerteti a pápaiakkal Petőfi Sándor egykori kollégiumi diák *Nemzeti dal* című versét. Felkeresi a Főiskolai Nyomdát annak érdekében, hogy sokszorosítsa a hazafias költeményt. A cenzor érkezése után igyekszik meggyőzni a nyomdász mestert arról, hogy nyomtassa ki a *Nemzeti dalt*. Miután sikerrel járt, elszavalja a verset (vagy annak egy versszakát) a tömeg előtt.

A pápai kollégium nyomdászmestere: Ő felelős a nyomdagép kezeléséért. A vitában semleges álláspontot foglal el, tulajdonképpen arra hajlik, ahonnan erősebb nyomást gyakorolnak rá.

Városi cenzor: A királyi hatalmat képviselő hivatalnok. Ő „váratlanul toppan be” a jelenet közepén, miután elterjed a pletyka, hogy „felforgató” verset akarnak kinyomtatni a Főiskolai Nyomdában. A fennálló törvényekre és az uralkodó iránti hűségre hivatkozva igyekszik meggátolni a *Nemzeti dal* kinyomtatását.

Két pandúr: A karhatalmat képviselik, a cenzorral együtt érkeznek meg a nyomdába. Szövegük igazából nincs, jelenlétükkel próbálnak nyomást gyakorolni a nyomdászra és a kereskedőre. *Adott esetben a jelenetet úgy is el lehet játszani, hogy miután a forradalmi tömeg megjelenik, és elszavalják a kinyomtatott Nemzeti dalt, a pandúrok a forradalmi tömeg mellé állnak.*

A forradalmi tömeg: Bekiabálásokkal próbál nyomást gyakorolni a nyomdászra azért, hogy a *Nemzeti dal* nyomtatásba kerülhessen. Ahogy a jelenet halad előre, egyre hangsúlyosabbá válik. A tömeg megéljenzi a vers kinyomtatását, és amikor a kereskedő azt elszavalja, a refrént hangosan elismétli.

4. csoport: Az adászteveli száműzetés vége

Ebben a feladatban egy, a Pápai Református Kollégiumban történt fontos esemény szereplőivé váltok. Játsszátok, el, mutassátok be a többieknek!

- A már kialakult csoportokban dolgozzatok tovább! Minden csoport kapott már egy történelmi eseményt, annak leírását és a hozzá tartozó szerepkártyákat.
- Osszátok ki a szerepeket! Nem kell feltétlenül minden csoporttagnak szerepelnie, lehetnek a „tömeg” részei vagy csak az előkészületekben segítenek. Ha nem vagytok elegenden, nem kell minden szerepet kiosztani, találjátok ki, hogy a jelenet melyik részét adjátok elő!
- Találjátok ki a bemutatók formáját! Rövid szöveges jelenet lesz: párbeszéd vagy vita két szereplő között, esetleg a tömeghez intézett beszéd? Mozgásos jelenet lesz: eljuttassátok a felvonulást, a harcot, vagy amit éppen a jelenet megkövetel? Élőképet készítetek: beálltok egy előre megtervezett, kifejező, hatásos pózba?
- Készüljétek előzetesen is az előadásra! Írjátok meg az elhangzó rövid szövegek vázlatát, találjátok ki a mozgást, a mozdulatokat, a pózokat! Megpróbálhatjátok az öltözékekkel is kifejezni a kor hangulatát. A felkészüléshez használjátok fel a Dunántúli Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményei Könyvtárában található Petőfi-kiállítás tablóját és kiállítási tárgyait is!
- Mutassátok be a többi csoportnak az alkotásotokat!

Az adászteveli száműzetés vége

A 18. század közepére az ellenreformációs nyomás végveszélybe sodorta a pápai református gyülekezetet és a kollégiumot. 1749-ben a Helytartótanács megtiltotta a református vallás gyakorlását a városban, az egyházközség által kérvényezett eljárás pedig azzal ért véget, hogy Mária Terézia egy 1752-es rendeletben a kollégium épületét és a kálvinista templomot is elkobozta tőlük. A királynő az indulatok csillapítása érdekében engedélyezte, hogy a reformátusok egy közeli faluban, Adásztevelen templomot építsenek és iskolát működtessenek, de ezek nem közelíthették meg az elveszített intézmények régi fényét. A kollégium utódjaként csak egy grammatikai iskola működtetésére nyílt lehetőség, a magasabb fokú képzés megszerzéséhez a fiataloknak Sárospatakra vagy Debrecenbe kellett utazniuk.

Ennek az állapotnak II. József 1781. évi türelmi rendelete vetett véget. Egy két évvel később kelt királyi rendelet pedig megteremtette annak a lehetőségét, hogy a református közösség visszatérjen Pápára. Fontos ugyanakkor azt is kiemelni, hogy az elűzött gyülekezet semmiféle kárpótlást nem kapott a korábbi üldöztetésért, és a semmiből kellett újjáépítenie intézményeit. Az Ótemplom és a kollégium Petőfi Sándor utcai épülete a közösség erőfeszítéseinek és a módosabb gyülekezeti tagok adományainak köszönhetően épült fel.

Ebben a jelenetben azt kell bemutatnotok, hogy szerintetek miként reagált az Adásztevelen élő református közösség arra a hírre, hogy három évtized elteltével visszatérhet Pápára. A kapott információk segítségével azt próbáljátok meg átadni a közösségnek, hogy a gyülekezet miként fogadta a királyi rendelet hírét. Az emberek örömébe minden bizonnyal keserűség is vegyült, részben a múltban elszenvedett igazságtalanságok okán, részben a várható jövőbeli megpróbáltatások miatt. Ebben a jelenetben a tömeg szerepe viszonylag jelentős:

a királyi rendelet kihirdetése után a bekiabáló emberek sorolják fel a gyülekezet sérelmeit (üldöztetés, kollégiumi épület elkobzása Pápán stb.), és a jelenet második felében ők kezdenek el „ötletelni” arról, hogyan lehetne templomot és iskolát emelni a maguk számára (pl. más városokból hívni mesterembereket a templomépítéshez). A felkészüléshez a felkészítő óra diasora, illetve az Ótemplomban látható kiállítás ad hathatós segítséget.

Szerepek

Királyi hírnök: Az adászteveli közösséghez érkezik, hogy kihirdesse az uralkodó rendeletét, miszerint a reformátusok Pápa városában ismét szabadon gyakorolhatják a hitüket és háborítatlanul élhetnek. Meghallgatja a közösség panaszát. A jelenetet kidolgozó diákoktól függ, hogy a királyi hírnök reagál-e egyáltalán az elhangzottakra, és amennyiben igen, megértően vagy éppen ellenségesen viszonyul a panaszkodókhoz.

Nagy Mihály, a száműzött kollégium rektora: Az adászteveli száműzetés három évtizede alatt ő tölti be a rektori tisztséget a helyi grammatikai iskolában, ami az egykori kollégium jogutódjaként működik. Miután a reformátusok visszatérhetnek Pápára és elkezdhetik újjászervezni a teljes körű kollégiumi oktatást, saját alacsony képzettségére hivatkozva lemond majd a vezetésről. (Ezek az információk beépíthetők a jelenetbe.) Nagy Mihály az adászteveli száműzetés idején a közösség egyik legműveltebb embere, szellemi vezetője, aki a közösség nevében fogadja a királyi hírnököt. Miután a hírnök otthagyja a közösséget, ő veti fel a közösségnek, hogy Pápán újítsák meg a kollégium működését és építsenek maguknak templomot a városban.

Az adászteveli református hívek / a „tömeg”: A falu lakosai, akik a hírnök érkezésére összegyűlnek Adásztevel főterén / iskolájában / templomában. A jelenetben szereplő diákok szabadon eldönthetik, hogy a közösség panaszainak elsorolásakor Nagy Mihálynak vagy az összegyűlt tömegnek adnak nagyobb szerepet. Később, amikor Nagy felveti a templom újjáépítését és a kollégium „visszaköltöztetését”, az összegyűlt tömeg bekiabálásai viszik ismét előre a jelenetet. Az összegyűlt emberek tehetnek egyéni felajánlásokat, illetve adhatnak ötletet arra vonatkozóan, hogy kiktől érdemes pénzt vagy más jellegű adományt, hozzájárulást (pl. épületet, telket) kérni. *(Ezek az ötletek a történelmi tényeken is alapulhatnak; érdemes utánanézni, hogy 1783-ban kik járultak hozzá nagyobb mértékben a kollégiumi és templomi építkezéshez.)*

Tanórai utófeldolgozás

- A kisfilmek bemutatása, majd értékelése
- Az esetleg elkészült mémek bemutatása és értékelése
- Az esetleg elmaradt értékelések (Tudáspróba, Drámajáték) pótlása
- Kompetencia alapú záró feladatok megoldása és értékelése

Feladatlap

1. A következő feladat a Pápai Református Kollégium kora újkori történetéhez kapcsolódik. Válaszd meg a kérdéseket a forrás és saját ismereteid segítségével!

„8. Törvény. Az iskolai könyörgéseken reggel 4, este 6 órakor a tanulók mind jelen legyenek, az elmaradó büntetésül 2 den. [dénárt] fizessen. Reggel könyörgés után fogékony észszel a tantárgyakat ismételjék, minden feladatukat [...] szorgalmasan végezzék. A ki az ének elhangzása után érkezik, bírságot 1 den. fizet, a feladatait részben elhanyagoló 3 den., a nagy mérvben hanyag 4 dénárt, a vitatkozásról távollevő, ha ő lett volna a válaszoló 15, ha a tétel feltevője lett volna 10, ha pedig csupán hallgató lett volna 6 dénárt fizessen. [...]

12. Törvény. Az anyanyelv használatát [...] megtiltjuk. Mindenki latin nyelven beszéljen, mert csak így lehet és így szokás a római ékes beszédben gyakorlottságot nyerni. A törvénszegő egy egész napra 1 den. bírságot fizessen, a büntetőjegyet vagy táblácskát mindenki harag, nagy zúgolódás és szitkozódás nélkül viselje, azt meggondolatlan vakmerőséggel ledobni ne merészelje, és a latin nyelven való beszélést akkor se hagyja el, a más-ként tevőnek büntetése dorgálás és 10 dénár pénzbírság legyen.

13. Törvény. Távol maradjanak tehát iskolánktól a tobzódások, a részegeskedések, felsőbbek vagy társak ellen szőtt összeesküvések, gyűlésezések, romlott társaságok, éktelen ordítózások, szerelmes dalok, léha mesélgetések, aljas és szemérmetlen szavak [...] és egyéb e féle aljas bűnök. Aki pedig ezen vagy hasonló vétkeket követ el, először nyilvános megdorgálásban és vétségéhez mért büntetésben részesül, azután a hibájába makacsul visszaeső, megbecstelenítő eltávolításban részesüljön. [...]

15. Törvény. Senkinek sem szabad katonák módjára a városban fegyvert hordani, mert a deáknak könyv és nem fegyver való, mert gyakran igen szomorú következmény és kellemtelenség származik az ilyen helytelen fegyverhordozásból, ennek okáért, aki az iskola falain belül fegyvert, sőt el, 15 pénzt fizessen. A városon kívül menőnek a maga védelmére mind a mellett megengedtetik.

16. Törvény. Senki az iskolán kívül a városban ne éjjelezzon, s télen 8, nyáron 9 óra után kinn ne maradjon még ha vacsorára híva marasztaltatik is. Mert a ki az iskolán kívül hál, első ízben 50, azután 100 den. bírságotlatik, ismétlés esetén kivált tiltott helyen ha éretik, mint magát gyanúba ártott, kizáratik. A ki pedig télen pontban 8, nyáron pedig 9 órakor az iskola küszöbén belül nem található 6 den. bírságot fizessen s büntetése késedelme szerint növekedik, minden egyes óra után 3 dénárt számítva."

(Részlet a pápai kollégium 1585. évi iskolatörvényeiből)

- a) Mivel szankcionálta elsősorban a kollégium a diákok által elkövetett fegyelmi vét-
ségeket? (1 pont)

.....

Az alábbi táblázatban az iskolatörvényekre vonatkozó megállapításokat olvashatsz. Vá-
laszd ki, hogy az idézett törvénypontok közül melyikhez illik az adott állítás! *Abban az
esetben, ha a megállapítás több törvényre is illik, mindegyiket bele kell írni a táblázatba! Ha
az állítás egyik törvényre sem vonatkozik, hagyd üresen a rubrikát!* (Helyes soronként 0,5
pont)

Állítások	Törvény(ek) sorszáma(i)
a) Ez a törvény nyilvános megbélyegzéssel is sújtotta a vétséget elkö- vető diákot.	
b) Ez a törvény közvetlenül az oktatás eredményességét, a kollégiumi diákok tanulmányi előmenetelét szolgálta.	
c) Ez a törvény testi fenytést helyezett kilátásba a kollégiumi szabályok ellen vétő diákkal szemben.	
d) Ez a törvény erkölcsös magatartásra próbálta ösztönözni a kollégium diákjait.	
e) Ez a törvény arról tanúskodik, hogy a kollégium szabályai nemcsak az iskola falain belül szabták meg a diákok számára a helyes viselkedésmó- dot.	
f) Ez a törvény a fegyelmező tanár mérlegelésére bízta azt, hogy a vét- kes diáknak mennyire súlyos büntetést kell elszenvednie.	

- b) A felsorolt törvénypontok milyen vétséget illetnek a legszigorúbb büntetéssel? (1
pont)

A vétség rövid leírása: .....

- c) Milyen történelmi okkal, külső körülménnyel magyarázható, hogy az 1585. évi isko-
latörvények a városon kívül engedélyezték a diákoknak a fegyverviselést? (1 pont)

2. A következő feladat a pápai református közösség 18. század végének helyzetéhez kapcsolódik. Válaszd meg a kérdéseket a források és saját ismereteid segítségével!

„1. Minden nem katolikusnak, a helvét és az ágostai hitvallásúaknak éppúgy, mint a görög szertartású nem egyesülteknek [...] a magán vallásgyakorlatot – tekintet nélkül arra, hogy az adott helyen az valaha is szokásban volt-e vagy sem – kegyesen engedélyezzük.

2. Ezt a magán vallásgyakorlatot [...] úgy akarjuk, hogy az ágostai és helvét hitvallásúaknak, valamint a görög szertartású nem egyesülteknek minden olyan, nyilvános vallásgyakorlattal nem bíró helyen, ahol van száz nem katolikus család, s van elegendő, törvényes úton biztosított fedezetük imaházak, lelkészlakok, tanítólakások építésére, s ahol a lelkészek és a tanítók megfelelő ellátásáról gondoskodni képesek anélkül, hogy a szolgáltató népet ezekkel az adókkal túlságosan megterhelnék avagy a reá háramló állami adóterhek viselése tekintetében meggyengítenék, legyen szabad[...] magán imaházakat oly módon felépíteni, hogy ezeknek se tornyuk, se harangjuk, se közútról nyíló bejáratuk – olyan, mint a nyilvános templomoknak van – ne legyen; viszont mind e helyeken, mind pedig e településeken kívül szabadon meg kell nekik engedni még azt is, hogy lelkészeket és tanítókat alkalmazzanak, a számukra szükséges épületeket felépíthessék, s ennek megfelelően nemcsak ezekben a magán imaházakban végezhessek el minden vallási gyakorlatukat, de elláthassák betegeiket is.”

(Részlet II. József 1781. évi türelmi rendeletéből)

a) A következő táblázatban olyan megállapításokat olvashatsz, amelyek a Pápára 1783-ban visszatérő református közösségre vonatkoznak. A fenti forrásrészlet segítségével döntsd el, hogy a türelmi rendelet alapján az állítások igaznak vagy hamisnak tekinthetők-e, vagy igazságtartalmuk nem dönthető el a szöveg alapján. A választásod X-szel jelöld! (Elemenként 0,5 pont)

Állítás	Igaz	Hamis	Nem állapítható meg
A Pápára visszatérő reformátusok automatikusan jogot nyertek vallásuk szabad gyakorlására.			
A Pápára visszatérő reformátusoknak tizedet kellett fizetniük a katolikus egyház számára.			
A Pápára visszatérő református egyházszervezet nem csak lelki, hanem szociális feladatokat is végezhetett.			
A reformátusoknak a toleranciáért cserébe úgy kellett gyakorolniuk vallásukat, hogy az ne jelenjen meg Pápa közterein.			

b) II. József türelmi rendelete toleranciát hirdetett a protestánsokkal szemben, de nem helyezte őket a katolikusokkal azonos társadalmi rangra. Nevezd meg a forrásból kettő olyan rendelkezést, amely rámutat a protestánsok egyenlőtlen / hátrányos helyzetére! (Elemenként 1 pont)

1) .....

2) .....

c) Milyen néven szerepelnek a reformátusok II. József türelmi rendeletében? Miért nevezi őket így a forrás? (Elemenként 0,5 pont)

Az elnevezés: .....

Az elnevezés oka:

.....